

Alişar-4 Seramik Geleneği İçerisinde Ovaören Demir Çağı Geyik Figürlü Seramikleri

S. Yücel Şenyurt - Atakan Akçay - Seda Kara*

Öz

Nevşehir ili Gülşehir ilçesi sınırları içerisinde, Kızılırmak Nehri'nin yaklaşık 25 km güneyindeki konumu ile Erken Tunç Çağı'nın başlarından Roma dönemine kadar kesintisiz bir yerleşim tarihi sunan Ovaören, Orta Anadolu'daki önemli arkeolojik merkezlerden birisidir. Yassihöyük, Topakhöyük ve Teras Alanı olmak üzere üç farklı sektörü içeren Ovaören'de 2007-2018 yılları arasında yürütülen kazılar yoğunluklu olarak Geç Tunç Çağı ve Demir Çağı tabakalarının yer aldığı Yassihöyük'de gerçekleştirilmiştir. Topakhöyük ve Teras Alanı'nda yürütülen kazılar da ise sadece Erken Tunç ve Orta Tunç Çağı tabakaları tespit edilmiştir.

Ovaören, Demir Çağı içerisinde Geç Hitit Dönemi'nde Tabal Ülkesi, Geç Demir Çağı'nda ise Kapadokya Satraplığı sınırları içerisinde kalan yerleşimlerden birisidir. Bu kapsamda Ovaören, gerek mimari kalıntıları gerekse arkeolojik buluntuları ile Orta Anadolu Demir Çağı kültürünün daha iyi anlaşılması açısından son derece önemli veriler ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın konusunu ise Demir Çağı boyalı seramik geleneği içerisindeki geyik figürlü seramikler oluşturmaktadır. Ovaören'de Demir Çağı tabakaları, Yassihöyük'ün Erken Demir Çağı'na tarihlenen YH 7-8, Orta Demir Çağı'na tarihlenen YH 4-6 ve Geç Demir Çağı'na tarihlenen YH 2-3 tabakaları ile temsil edilmektedir. Bu tabakalarda ele geçen geometrik veya figüratif bezemeli boyalı seramikler içerisinde

* Prof. Dr. S. Yücel Şenyurt, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, yucel.senyurt@hbv.edu.tr orcid no: 0000-0001-7364-311X

Doç. Dr. Atakan Akçay, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, atakan.akcay@hbv.edu.tr orcid no: 0000-0001-5190-4227

Seda Kara, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi, ssedakkara@gmail.com orcid no: 0000-0001-5872-0172

en önemli gruplardan birisi, makalenin de konusunu oluşturan geyik figürlü örneklerdir. Stratigrafik veriler ve stilistik karşılaştırmalar yoluyla tanıtılmaya çalışılan Ovaören-Yassihöyük geyik figürlü seramikleri, Orta Anadolu Orta Demir Çağı boyalı seramik geleneği (Alişar-4) için yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bu kapsamda Ovaören örneklerinin başta Alişar, Gordion ve Boğazköy olmak üzere, Orta Anadolu'daki Demir Çağı yerleşimlerinden ele geçen örnekler ile yapılan karşılaştırmaları, Ovaören'in bu gelenek içerisindeki önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Geyik figürlü seramik, Alişar-4, Demir Çağı, Orta Anadolu, Tabal.

Ovaören Iron Age Deer Figured Ceramics in the Alişar-4 Pottery Tradition

Abstract

Ovaören located within the borders of Gülşehir district in Nevşehir, 25 km south of Kızılırmak River (Halys River), is one of the important archaeological sites in Central Anatolia and demonstrates an uninterrupted settlement history from the beginning of the Early Bronze Age until Roman Period. The site includes three different sectors called as Yassihöyük, Topakhöyük, and Terrace Area. The excavations conducted between 2007 and 2018 have been carried out in the Yassihöyük where the Late Bronze Age and the Iron Age layers were identified. During the excavations in Topakhöyük and Terrace Area only the layers of the Early and Middle Bronze Ages were identified.

In the Iron Age, Ovaören is one of the settlements within the Tabal Country during the Late Hittite Period and within the borders of the Satrapy of Cappadocia during the Late Iron Age. In this context, Ovaören, either with its architectural remains or its archaeological finds, reveals important data to contribute to a better understanding of the Iron Age culture in Central Anatolia. The subject of this study is the deer figured samples in the painted pottery tradition of the Iron Age. The Iron Age layers of Ovaören are represented in Yassihöyük with the layers of YH 7-8 dated to the Early Iron Age, YH 4-6 dated to the Middle Iron Age, and YH 2-3 dated to the Late Iron Age. Among the potteries with geometrical and figurative decorations found in these layers, one of the most important groups is the pottery with deer figures. The pottery with deer figures of

Ovaören-Yassıhöyük which is demonstrated here with stratigraphic and stylistic comparisons, gives a new point of view to the painted pottery tradition (Alişar-4) of the Central Anatolia. In this regard, the comparisons of the material in question with the examples from the Iron Age settlements in Central Anatolia, notably Alişar, Gordion, and Boğazköy, emphasizes the importance of Ovaören in this tradition.

Keywords: Deer figured pottery, Alişar-4, Iron Age, Central Anatolia, Tabal.

Giriş

Orta Anadolu Demir Çağı seramik geleneği için stratigrafik verilere dayalı bir gelişim süreci henüz tam olarak ortaya konulabilmiş değildir¹. Bununla birlikte, bölgede özellikle Orta Demir Çağı'nda karşımıza çıkan şehir krallıkları şeklindeki siyasi yapılanmanın merkezi üretim ve dağıtım modelleri içermemesi seramik gelenekleri açısından birleştirici bir kimliğinin var olup olmadığını da sorgulatmaktadır. Tunç ve Demir Çağı'na ait kesintisiz bir tabakalaşma ve kronolojinin ortaya konulabildiği Ovaören'deki kazı buluntuları bu anlamda önemli veriler sunmaya başlamıştır. Bu makalede konu edilen Alişar-4 seramik geleneği içindeki Ovaören-Yassıhöyük geyik figürlü seramikleri gerek bu geleneğin gelişimi gerekse Orta Anadolu Demir Çağı kronolojisinin daha iyi anlaşılabilmesi açısından dikkate değer sonuçlar ortaya koymaktadır.

Bir siyasi kimlik veya etnik bir grupla ilişkilendirilemeyen seramik geleneği, ilk kez tanımlandığı Alişar'ın tepe kısmındaki (mound) 4. tabaka üzerinden isimlendirilmiştir. Doğuda Sivas-Malatya, batıda Kızılırmak kavsisi, kuzeyde Karadeniz ve güneyde Doğu Toroslar'a kadar ulaşan² ve dolayısıyla Tabal Ülkesi'nin tamamında yayılım gösteren³ bu seramik geleneği özellikle Orta Anadolu'da Demir Çağı tabakalarının kronolojik ayırım noktasını oluşturmuştur⁴.

Alişar'ın Demir Çağı tabakası, von der Osten tarafından, 4cM (MÖ 11-9. yüzyıl), 4bM (MÖ 9-8. yüzyıl) ve 4aM (MÖ 7-6. yüzyıl) olmak

1 Kealhofer vd., 2009, 278.

2 Özgüç 1982, 49.

3 Summers 1994, 245.

4 Akçay 2011, 142.

üzere üç mimari evreye ayrılırken⁵ ele geçen seramikler de evrenmeyi gözeten bir yaklaşım ile üç temel gruba ayrılmıştır⁶. Basit mal grubu, boyalı mal grubu ve kaba mutfak kapları şeklinde gruplara ayrılan Alişar Orta Demir Çağı seramikleri, hamur özelliklerine göre ince ve kaba örnekler şeklinde değerlendirilmiştir. von der Osten, Alişar'daki kaba örnekleri çoğunlukla Demir Çağı'nın erken dönemlerine (4cM), ince örnekleri ise geç dönemlerine (4bM-4aM) tarihlendirmiştir⁷.

Akurgal'ın, Alişar ve Gordion başta olmak üzere, Orta Anadolu Demir Çağı yerleşimlerinden ele geçmiş boya bezemeli seramikleri sanatsal gelişim aşamalarına göre tasnif etmesi bu dönem boyalı seramiğinin stil kritiği üzerinden tanımlanmasına öncü olmuştur⁸. Kızılırmak kavsi içindeki, güneyi ve doğusundaki tüm yerleşimleri Frig kültürünün yayılım alanı içerisinde değerlendiren Akurgal, Alişar 4cM evresi seramiklerini Erken Frig Stili (MÖ 750/730'a kadar), 4bM evresi seramiklerini Geçiş Stili (MÖ 750-725) ve Olgun Frig Stili (MÖ 730-600), 4aM evresi seramiklerini ise Geç Frig Stili (MÖ 600-200) başlığı altında değerlendirmiştir⁹. Özkaya, Gordion'un doğusunda, Kızılırmak kavsi içi ve güneyinde kalan yerleşimleri Doğu Frig yerleşimleri, Kızılırmak'ın batısında kalan yerleşimleri ise Batı Frig yerleşimleri olarak tanımlamıştır¹⁰. Orta Anadolu Orta Demir Çağı boyalı seramiklerinin Frig kültürünün yayılım alanına bağlı olarak değerlendirilmesi seramiğin kökeni ve etnik aidiyeti gibi tartışmaları da beraberinde getirmiştir¹¹.

Esas olarak Gordion eski kronolojisi temelinde oluşturulmuş Alişar-4 kronolojisinin Gordion'un yenilenen kronolojisi çerçevesinde¹² artık çok fazla tutarlı olmadığı ortaya çıkmıştır. Gordion-Yassihöyük'de, "Yıkım Tabakası" (Destruction Level) olarak adlandırılan tabaka Erken ve Orta Frig kültür tabakalarının ayırımındaki en temel noktayı oluşturmaktadır. Daha önce MÖ 700 dolaylarına verilen bu yıkım tabakasının, Gordion yeni kronolojisinde MÖ 800 dolaylarına çekilmiş olması, Alişar-4 seramik kronolojisindeki bazı unsurların da daha

5 von der Osten 1937a, 339.

6 von der Osten 1937a, 350-352.

7 von der Osten 1937a, 350.

8 Akurgal 1955.

9 Akurgal 1955, 3, 8, 10, 15; Akurgal 1988, 191-195.

10 Özkaya 1995, 32-36, 71-77.

11 Sams 1974; Işık 1989; Işık 2003.

12 Sams 2007a, 52-55; Sams 2007b, 61, Sams 2011, 59-78; Voight 2007, 71-75.

erkene çekilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Ovaören-Yassihöyük Demir Çağı mimari tabakaları ve bu tabakalardan ele geçen seramik buluntular, revize edilmiş yeni Gordion kronolojisi ile daha uyumlu sonuçlar ortaya koymaktadır.

Ovaören-Yassihöyük

Nevşehir-Aksaray il sınırlarının kesiştiği bölgede Nevşehir'in batı, Aksaray'ın ise kuzeydoğu kesimini kontrol altında tutan coğrafi bir konuma sahip Ovaören, Hasandağı ve Erciyes Dağı'nın oluşturduğu geniş volkanik plato içerisinde Göstesin Ovası'nda yer alır. Ovaören'de ilk araştırmalar 1996 yılında S. Omura başkanlığındaki İç Anadolu Bölgesi Yüzey Araştırması kapsamında gerçekleştirilmiş¹³, 1997 yılında ise S. Y. Şenyurt tarafından Nevşehir İli Yüzey Araştırması kapsamında¹⁴ daha detaylı yüzey araştırmaları yürütülmüştür.

2007 yılından itibaren kazı çalışmalarının yürütüldüğü Ovaören'de¹⁵, Demir Çağı tabakalarının yer aldığı ve bu çalışmanın konusunu oluşturan geyik figürlü seramiklerin ele geçtiği Yassihöyük (Lev.1), yaklaşık 475 x 350 m boyutlarındadır¹⁶. Yassihöyük'te şimdiye kadar kazılar yoluyla ortaya konulan en erken buluntular henüz mimari tabakaları tespit edilememiş Erken Tunç Çağı III dönemine tarihlenmektedir¹⁷. Yassihöyük'te tespit edilebilen en erken tabakalar (YH 9-12) ise Geç Tunç Çağı'na tarihlenmektedir. Bu dönemde, savunma sistemlerine sahip bir Hitit yerleşimi karakteri yansıtan Yassihöyük'teki surlu yerleşim modeli Geç Hitit Dönemi'nin sonlarına kadar devam etmiştir. Demir Çağı'nda 17 hektarlık bir alana yayılan yerleşimin, Geç Hitit Dönemi surları ortalama 4 m kalınlığında olup, üst kısımdaki kerpiç bölümle beraber surların yüksekliği 7 metreye ulaşmaktadır. 1250 m uzunluğundaki Demir Çağı surları üzerinde ana giriş kapısı kentin güney kesimde yer almaktadır. İki kuleli bu giriş kapısının Geç Tunç Çağı kapısı ile aynı

13 Omura 1998, 49.

14 Şenyurt 1999, 454-455.

15 2007 yılından beri Prof. Dr. S. Yücel Şenyurt'un başkanlığında yürütülmekte olan kazı çalışmaları ile ilgili bkz.: Şenyurt 2010, 261-268; Şenyurt vd., 2014a, 62-80; Şenyurt vd., 2014b, 101-120; Akçay 2015, 47-54; Şenyurt vd., 2016, 111-128; Şenyurt ve Akçay 2017, 571-586; Şenyurt ve Akçay 2018, 95-117.

16 Akçay 2015, 48; Şenyurt ve Akçay 2017, 571; Şenyurt ve Akçay 2018, 107.

17 Akçay 2015, 48; Şenyurt vd., 2016, 116; Şenyurt ve Akçay 2017, 572.

alanda konumlandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte sandık duvar sistemindeki Geç Tunç Çağı surlarının¹⁸ çok büyük oranda Demir Çağı surlarının altında kalmış olması, yerleşimdeki tarihsel ve kültürel devamlılığı yansıtması bakımından son derece önemlidir¹⁹.

Bugüne kadar yürütülen kazı çalışmalarında, Yassihöyük'te iki sektörde ana toprak seviyesine kadar inilmiştir. Demir Çağı kültür dolgusu, yerleşimin topografyasına bağlı seviye değişimleri göstermekle birlikte, ortalama 4 m kalınlığında²⁰ olup Demir Çağı stratigrafisi aşağıdaki şekildedir²¹.

Tabaka	Dönem	Yaklaşık Tarihler (MÖ)
2a/2b	Geç Demir Çağı	450-330
3	Geç Demir Çağı	550-450
4a/4b	Orta Demir Çağı	700-550
5	Orta Demir Çağı	800-700
6a/6b	Orta Demir Çağı	950-800
7-8	Erken Demir Çağı	1180-950

Kazı Alanları

Yassihöyük, kazı planlamaları çerçevesinde A, B, C, D olmak üzere 4 ana sektöre ayrılmıştır. Yerleşimin kuzeybatı kesimini içeren "A Alanı" içerisinde, bugüne kadar toplam 600 metrekarelik bir alanda (IJ/IL-174/175 açmaları) çalışılmış, yalnızca IL175 açmasında ana toprak seviyesine kadar inilmiştir. Buna göre A Alanı'ndaki ilk kültür tabakası Geç Demir Çağı'na aittir. İki mimari evresi (YH2a/b) olduğu tespit edilen söz konusu tabaka, Geç Demir Çağı'nın erken evresini temsil eden YH3 tabakası ile mimari açıdan benzerlikler sunmakla birlikte, yapılar plan özellikleri açısından YH2 tabakasından ayrılabilir. Orta Demir Çağı'nın geç evresini temsil eden YH4 tabakası, Orta Demir Çağı ile Geç Demir Çağı arasındaki bir geçiş tabakası niteliğindedir. Anadolu'da Geç Hitit kimliğinin ortadan kalkışı, Kimmer ve İskit

18 Şenyurt vd., 2014b, 104-105.

19 Şenyurt ve Akçay 2018, 107.

20 Akçay 2011, 163.

21 Şenyurt ve Akçay 2017, 573.

akınları, Lidya-Med mücadeleleri gibi siyasi olayların yaşandığı bir süreci karşılayan YH4 tabakasında, devam eden kültürel karakterlerin yanı sıra yukarıda bahsi edilen süreçlerin arkeolojik materyaldeki yansımaları görülebilmektedir. Geç Hitit dönemini temsil eden ve Orta Demir Çağı'na tarihlenen YH5-6 tabakasına ait mimari yapılar, plan, yön ve boyutları açısından Geç Demir Çağı yapılarından tamamen farklıdır.

Yassıhöyük'ün kuzeydoğu kesimini içeren “B Alanı”, JF185, JA175 ve JA176 açmaları (Lev.2) ile yerleşim stratigrafisinin tespit edilmesi, Geç Tunç Çağı ve Demir Çağı seramik geleneklerinin belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Söz konusu açmalarda tespit edilebilen en erken yerleşim aşaması 4 mimari tabaka içeren Geç Tunç Çağı (Hitit Dönemi) tabakasıdır²². Bu alanda, MÖ 9-8. yüzyıllara tarihlenen Orta Demir Çağı tabakalarında (YH 5-6) hayvan motifli seramikler yoğun şekilde ele geçmiştir.

Çalışmaların yürütüldüğü bir diğer alan, Geç Tunç Çağı ve Demir Çağı surlarının tespit edildiği ve Demir Çağı kent kapısının açığa çıkarıldığı “D Alanı”dır²³. Söz konusu alandaki ilk tabaka (YH1) Helenistik-Roma Dönemi'ne tarihlenmektedir. Geç Demir Çağı (YH2-3) ve Helenistik-Roma dönemi yerleşim tabakaları, Orta Demir Çağı surları ve kapı alanının üzerinde yer almakta olup, her iki dönemde de surlara ait mimari malzemelerin devşirme olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Yassıhöyük Demir Çağı kapısı ve surlarının son kullanımı ise MÖ 7. yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir²⁴. Geç Hitit döneminin son aşamalarında Tabal Ülkesinde yaşanan siyasi ve askeri mücadeleler çerçevesinde kent kapısının, eğreti şekilde örülmüş taş duvarlar ile kapatılmış olması son derece dikkat çekicidir²⁵. Bu alanda yürütülen kazı çalışmaları sırasında, tabakasal stratigrafiye bağlı şekilde ele geçmemiş olmakla birlikte, Demir Çağı suru ve kapı ile ilişkili kontekstlerden ele geçen geyik figürlü seramik örnekleri, tabakalarda ele geçen örnekler ve diğer yerleşimlerdeki benzerleri ile karşılaştırılarak değerlendirilmeye alınmıştır.

22 Şenyurt vd., 2014a, 65-66.

23 Şenyurt vd., 2014b, 103.

24 Akçay 2015, 53.

25 Şenyurt ve Akçay 2018, 107.

Ovaören Geyik Figürlü Seramikleri

Demir Çağı tabakalarından ele geçen seramikler, katkı maddeleri, yapım teknikleri, pişirme özellikleri, hamur ve yüzey renkleri temel alınarak 11 ana mal grubuna²⁶ ayrılmış, astar veya perdah uygulamaları dikkate alınarak alt gruplar oluşturulmuştur²⁷. Demir Çağı'na ait tüm boyalı örnekler, ait oldukları temel mal gruplarının dışında, "Monokrom Boyalı (Tek Renk Boyalı)" ve "Polikrom (Çok Renk Boyalı)" olma durumlarına göre iki grup oluşturmaktadır. Monokrom boyalı örnekler, Orta Anadolu Demir Çağı seramik literatürü ile uyum sağlamak amacıyla, Brown on Buff (A), Black on Buff (B), Brown on Red (C), Black on Red (D), Red on Black (E) şeklinde renk gruplarına ayrılmıştır. Ovaören Demir Çağı geyik bezemeli seramiklerinin karşılaştırmaları ise başta Alişar olmak üzere, Boğazköy, Gordion, Konya-Alaattintepe, Kültepe, Sultanhanı, Porsuk/Zeyve Höyük, Göllüdağ, Bolus-Aktepe, Maşat Höyük, Kayapınar, Yıldızeli-Argaz Höyük, Kınık Höyük, Çadır Höyük, Uşaklı Höyük, Nevşehir Camihöyük, Suluca Karahöyük, Kaman Kalehöyük ve Kırşehir-Yassıhöyük gibi yerleşimler²⁸ ile yapılmıştır.

26 Gri (1), Kahverengi (2), Kırmızı (3), Kaba (4), Krem Astarlı (5), Alacalı (6), Kırmızı Astarlı-İnce (7), Kahverengi Astarlı-İnce (8), Siyah Astarlı-İnce (9), Altın Yüzlü (10) ve Sırlı (11) mallar.

27 Alt gruplar içerisinde "a-Perdahlı" ve "b-Perdahsız" alt grupları oluşturulmaktadır. Tüm mal gruplarının bezemeli örnekleri olabileceğinden bezeme esaslı bir mal ayırımı bulunmamakla birlikte, bezemede kullanılan renk sayısını temel alan tek renk boyalı (12) iki ve daha çok renkte boyalı (13), boya bezeme gelenekleri açısından istatistikî değerlendirmeler için kullanılmaktadır.

28 Alişar (Schmidt 1932, Fig. 317, 322, 323; von der Osten 1937a, Fig. 421, 422, 423, 424, 458, 459, 460, 461, 462: 1-2, 4-6, 8-10, 12-17; Akurgal 1955, Taf. 1, 2, 3, 4, 5, 6a, 7a), Boğazköy (Bossert 2000, Taf. 9: 80, 83, 85) Boğazköy-Büyükkale (Bossert 2000, Taf. 9: 67-79, 81-82, 84, 86-89 Taf. 10: 90-95, 97-101, 104-110, 112-113, 115-116), Boğazköy-Büyükkaya (Bossert 2000, Taf. 10: 111, 114; Genz 2000, Abb.7: 5-7; Genz 2004, Taf. 50: 6, 66: 10, 68: 7, 69: 1, 74: 1-20) Bolus-Aktepe (Özgüç 1978, Pl. 73: 1-3), Camihöyük (Akçay 2011, Lev. 84-85), Çadır Höyük (Gorny vd., 1995, Fig. 19/S, U; Genz 2001, Fig. 3: 8-10), Göllüdağ (Tezcan 1992, Res. 1-3), Gordion (Sams 1994, Color Pl. III: Res. 186, Pl. 113, 126, 133: 1082, 1085, 1087, 1088), Hacibektaş-Sulucakarahöyük (Sevin 1998, 188-189; Özdemir 2016, Lev. III: 8-10, V: 6, VI: 1, IX: 1- 3) Kaman Kalehöyük (Mori-Omura 1995, Fig. 12: 4; Omura 1993, Res. 8: 4-5; Omura 1996, Fig. 19: 5, 9, 11; Matsumura 2005, Taf. 137: KL89-P65) Kayapınar (Durbın 1971, Pl. 6: 36), Kınık (D'alfonso vd., 2016, Fig. 8), Kırşehir-Yassıhöyük (Omura 2016, Fig. 47, 48), Konya-Alaattintepe (Akurgal 1955, Taf. 21a; Bahar 1999, Lev. 1:1), Kültepe (Akurgal 1955, Taf. 6b; Özgüç 1971, Res. 61, Pl. XXIV: 1, 3-7, 9; Özgüç 1978, Pl. 79: 2, 4a-4c), Maşat Höyük (Özgüç 1978, Pl. 80: 3, 6, 10; Özgüç 1982, Pl. 69: 4-Şek. 140, 70, 71: 1-2, 79: 1-2, 89: 4), Porsuk (Dupre 1983, Pl. 92: 258-259, Pl.

Ovaören-Yassihöyük’de, Alişar-4 seramik geleneğinin en yoğun grubunu boyasız örnekler oluşturmakla beraber, boyalı seramikler içerisindeki en yoğun grubu geometrik bezemeli örnekler oluşturur. Boyalı seramikler içerisindeki hayvan motifli seramiklerin en önemli gruplarının başında ise geyik figürlü örnekler gelmektedir. Geyik figürlü seramikler, figürlerin sanatsal gelişimleri açısından önemli bir tarihlendirme kriteri olarak da değerlendirilmektedir. Alişar-4 geleneğinde geyik motifleri, stil gelişimlerine bağlı olarak erken evrede karşımıza çıkan “stilize silüet geyikler” ve geç evrede karşımıza çıkan anatomik detayları daha belirgin “yarı doğal geyikler” şeklinde iki gruba ayrılmaktadır. Ovaören’de, daha çok kraterlere ait gövde parçaları ve çömlek gibi büyük boyutlu kaplar üzerinde karşımıza çıkan geyik figürlerinin büyük çoğunluğu monokrom boyalı örneklerden oluşmaktadır. Devetüyü üzeri kahverengi (Brown on Buff) boyalı örnekler çoğunluğu oluştururken, kırmızı üzeri siyah boyalı örnekler (Black on Red) daha az sayıda karşımıza çıkmaktadır.

6. Tabaka Örnekleri

Ovaören-Yassihöyük’de Orta Demir Çağı’nın erken evresini temsil eden 6. tabakaya ait örnekler arasında en iyi korunmuş durumda olan parça (Lev. 3a) monokrom boyalı (devetüyü üzeri kahverengi), makara kulplu bir krater aittir. Krater kulpu üzerinde üç sıra bant ve aralarında kelebek motifleri, kulplar arasındaki metopta ise geyik figürü yer almaktadır. Kelebek motifli bu tip makara kulpun en yakın benzeri Porsuk’ta²⁹ bulunmaktadır. Porsuk’ta III. tabakada bulunmuş olan bu örnek MÖ 8. yüzyıl ortalarına³⁰ tarihlenirken Dupre bu kulp tipini Frig metal kaplarındakilerin bir taklidi olarak yorumlamıştır³¹. Ovaören kelebek motifli kulp örneğinin diğer benzerleri Kaman-Kalehöyük³², Maşathöyük³³, Kınık Höyük’ten³⁴ de bilinmektedir. Kaman-Kalehöyük örneği silüet görümlü hayvan motiflerinin karşımıza çıktığı, başlangıcı

97: 258-259), Sultanhanı (Emre 1973, Res. 32), Yıldızeli-Argaz Höyük (Ökse 1994, Res. 8), Yozgat-Uşaklı Höyük (Mazzoni vd., 2017, Fig. 12).

29 Dupre 1983, Pl. 90: 236, 238.

30 Crespin 1999, 62.

31 Dupre 1983, 92, dipnot 98.

32 Matsumura 2005, Taf. 144 KL89-P18.

33 Özgüç 1982, Pl. 63: 8.

34 Ergüner 2016, Fig. 4b.

MÖ 9. yüzyıla önerilen IIc2-3 tabakasından ele geçmiştir³⁵. Maşat Höyük örneği MÖ 8. yüzyıl başlarına³⁶ tarihlenirken, Kınık Höyük'te ele geçen örnek MÖ 11-9. yüzyıl aralığına tarihlenen V. tabakada ele geçmiştir³⁷. Benzer örnekleriyle uyumlu bir şekilde Ovaören örneği de MÖ 10. yüzyıl ortalarından 9. yüzyıl sonuna kadar devam eden YH6 tabakasından ele geçmiştir.

Ovaören örneğinde kulpun hemen yanındaki, iki dikey bant arasına dalgalı hatlar yapılarak oluşturulan metop içerisinde yer alan geyik figürü (Lev. 3a) öne doğru yapılmış kavisli boynuzu ile dikkat çekmektedir. Uzun sivri burunlu geyiğin gözü üçgenimsi bir boşluk, kulakları ise geriye doğru iki kısa çizgi ile vurgulanmıştır. Merkezleri noktalı iki halkalı konsantrik daireler doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Diğer motifler ile oluşturduğu kompozisyon ve kap formu ile birlikte değerlendirildiğinde bu geyik motifinin söz konusu geleneğin Ovaören'deki en erken örneklerinden birisi olduğu anlaşılmaktadır. Ayakları düz çizgiye basar şekilde çift tırnaklı olarak gösterilmiş geyik figürünün en yakın benzerleri Boğazköy-Büyükale'de³⁸, Büyükkaya'da³⁹, Maşat Höyük⁴⁰ ve Suluca Karahöyük'te⁴¹ görülmektedir. Daha önceden Gordion'un eski kronolojisine bağlı olarak MÖ 8. yüzyılın sonlarına tarihlenen çift tırnaklı geyik motifinin daha erkene ait olduğunu Ovaören buluntusu da desteklemektedir.

Ovaören-Yassihöyük 6. tabakadan ele geçmiş bir diğer kratere ait gövde parçası üzerindeki geyik figürü (Lev. 3b, 8a), kabin dil motifi ile bezeli boyun kısmı altındaki ikinci bant alanı içerisinde yer almaktadır. Geyiğin yay biçimli boynuzundan aşağı ve yukarı uzanan boynuz çıkıntıları aşağı doğru çatallıdır. Devetüyü üzerine koyu kahverengi boya ile yapılmış geyiğin kulakları geriye doğru içi boş üçgen şeklindedir ve göz boşluğu yuvarlak gösterilmiştir. Doldurma motifi olarak iki halkalı konsantrik daireler kullanılmıştır. Dil motifi ve geyik motifinin

35 Matsumura 2005, 560.

36 Özgüç 1982, 52.

37 Ergüner 2016, 106.

38 Bossert 2000, Taf. 9: 86.

39 Genz 2000, Abb.7: 7; Genz 2004, Taf. 81: e

40 Özgüç 1982, Pl. 70: 4

41 Özdemir 2016, Lev. III: 8, VI: 1.

birlikte kullanıldığı benzer örnekler, Alişar⁴², Göllüdağ⁴³ ve Kaman-Kalehöyük'ten⁴⁴ bilinmekle birlikte, Ovaören örneğindeki geyik, boynuz biçimi açısından farklı bir üslup oluşturmaktadır.

Söz konusu tabakadan ele geçen geyik motifli bir diğer örnek (Lev. 3c, 8b) ince cidarlı bir çömlek parçası üzerinde yer almaktadır. Kulak detayı belirtilmemiş olan geyiğin göz boşluğu yuvarlak yapılmış, boynuzlar ise tek yay biçimli ve aşağı doğru çatallı olarak gösterilmiştir. Devetüyü üzeri kahverengi boya ile yapılmış motifin en yakın benzerleri, Alişar⁴⁵, Bolus-Aktepe⁴⁶, Kınık⁴⁷, Kültepe⁴⁸, Gordion⁴⁹ ve Göllüdağ'ın⁵⁰ Orta Demir Çağı tabakalarında karşımıza çıkmaktadır.

5. Tabaka Örnekleri

MÖ 8. yüzyıla tarihlenen YH5 tabakasında ele geçen, kırmızı üzeri siyah boya ile yapılmış kaba hamurlu bir kratere ait gövde parçası üzerinde (Lev. 4a, 8c) boyundan gövdeye geçen dil motifli ilk bant altında geyik dizisi yer almaktadır. Göz boşluğu üçgen biçimde belirtilen geyiklerin uzun burunları sivri ve yukarı kıvrımlı olarak vurgulanmıştır. Geyik motiflerinin çevresinde ve dil motifli bant içerisinde iki halkalı konsantrik daireler doldurma motifi olarak kullanılmıştır. Oldukça yaygın olan bu geyik figürünün en yakın benzerleri, Alişar⁵¹, Boğazköy⁵², Boğazköy-Büyükale⁵³ ve Büyükkaya⁵⁴, Bolus-Aktepe⁵⁵, Camihöyük⁵⁶,

42 Akurgal 1955, Taf. 7a.

43 Tezcan 1992, Res. 3

44 Matsumura 2005, Taf. 137: KL89-P65.

45 von der Osten 1937a, Fig. 423, 424: e2299, e2300, 458: 1, 2, 4, 8, 10, 11, 459: 10, 460: 1, 2, 3, 8, 11, 462: 9, 12; Akurgal 1955, Taf. 1, 2, 3b, 7a;

46 Özgüç 1971, Lev. 73: 2.

47 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8

48 Özgüç 1978, Lev. 79: 2, 80: 6.

49 Sams 1974, Color Pl. III: Res. 186, Pl. 126

50 Tezcan 1992, Res. 1-2.

51 von der Osten 1937, Fig. 421, 423, 424: e2299, 2300, Fig. 458: 1, 4, 8, 10, 11, Fig. 459: 10, 17, Fig. 460: 1-3, 7, 8, 10, 14, Fig. 462: 9, 12; Akurgal 1955, Taf. 1, 2, 3b, 4, 5, 6a, 7a.

52 Bossert 2000, Taf. 9: 83.

53 Bossert 2000, Taf. 9: 78, 81.

54 Genz 2004, Taf. 68: 7, 74: 11

55 Özgüç 1978, 73: 1, 2.

56 Akçay 2011, Lev. 85: 1.

Gordion⁵⁷, Göllüdağ⁵⁸, Kınık Höyük⁵⁹, Kültepe⁶⁰ ve Maşat Höyük'te⁶¹ karşımıza çıkmaktadır.

Aynı boyama geleneği (kırmızı üzeri siyah) içerisinde yer alan diğer örnekte (**Lev. 4b, 8e**) geyik figürünün yalnızca gövdesi korunmuştur. Silüet geyik üslubunun diğer örneklerine göre gövdesi daha orantılı ve dik duruşlu olarak gösterilmiş figürün ayakları düz bir çizgiye basar şekilde ve tırnaksız yapılmıştır. Bu geyik motifinin en yakın benzerleri, Alişar⁶², Boğazköy-Büyükkaya⁶³, Göllüdağ⁶⁴ ve Kültepe'de⁶⁵ Orta Demir Çağı tabakalarında karşımıza çıkmaktadır.

Bir diğer parçada geyik ve kuş motifine birlikte yer verilmiştir (**Lev. 4c, 8d**). Arka arkaya dizili geyiklerden, arkadakinin üçgen göz boşluğu, uzun sivri burnu ve tek yay biçimli boynuzunun çatalları diğer Ovaören örneklerinden farklı olarak yukarı doğru uzanmaktadır. Geyik ve kuşun bir arada gösterildiği kompozisyon açısından bu örneğin en yakın benzeri Kültepe civarından bulunduğu belirtilen bir parça⁶⁶ üzerinde görülmektedir. Ovaören örneğindeki geyik motifi oldukça orantısız (çok iri kalça-aşırı ince bel) vücut hatlarıyla dikkat çekmektedir. Öndeki geyiğin sırtında, geyikle ters yöne bakan kuşun gözü üçgenimsi bir boşlukla belirtilmiştir. Devetüyü üzeri kahverengi boya ile yapılmış örnekte doldurma motifi olarak yine merkezi belirginleştirilmiş iki halkalı konsantrik daire motifi kullanılmıştır.

Söz konusu tabakaya ait bir diğer geyik motifi (**Lev. 4d, 8f**), yine devetüyü astar üzerine kahverengi boya ile yapılmış, kaba hamurlu bir kraterine ait gövde parçası üzerinde yer almaktadır. Boynuzu tek yay biçimli ve aşağı çatallı olan geyiğin diğer örneklerden farklı olarak gözü yuvarlak boşluk, gözbebeği ise nokta şeklinde belirtilmiştir. Bu tarz geyik tasvirinin en yakın benzeri Porsuk Höyük'ün⁶⁷ Orta Demir Çağı'na tarihlenen III. tabakasında karşımıza çıkmaktadır.

57 Sams 1994, Color Pl. III Res. 186, Pl. 113.

58 Tezcan 1992, Res. 1-2.

59 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8.

60 Özgüç 1978, Pl. 79: 4a.

61 Özgüç 1978, Pl. 80: 6, 10; Özgüç 1982, Pl. 69: 4, 70: 1-3, 7, 11.

62 von der Osten 1937a, Fig. 460: 12, 15, Akurgal 1955, Taf. 4, 5

63 Genz 2000, Abb. 7: 6; Genz 2004, Taf. 66: 10, 74: 11

64 Tezcan 1992, Res. 2

65 Özgüç 1978, Pl. 79: 2, 80: 1.

66 Özgüç 1978, Pl. 79: 2.

67 Dupre 1983, Pl 92: 258, Pl 97: 258.

4. Tabaka Örnekleri

Orta Demir Çağı'nın geç evresini temsil eden YH4 tabakası, MÖ 7. yüzyıl başı ile MÖ 6. yüzyıl ortaları arasında tarihlenmektedir. Bu tabakaya ait ilk örnekte (Lev. 5a, 9a), sadece gövdesinin alt kısmı korunmuş ve ayakları düz çizgiye basar şekilde, çift tırnaklı olarak tasvir edilmiş bir geyik motifi bulunmaktadır. Baş kısmı korunmayan geyik motifinin en yakın benzerleri Boğazköy-Büyük kale⁶⁸ ve Büyükkaya'da⁶⁹, Maşat Höyük⁷⁰ ve Suluca Karahöyük'ten⁷¹ ele geçmiştir.

Bu tabakaya ait bir diğer parça (Lev. 5b, 9b), devetüyü üzerine kırmızı ve kahverengi boyanın kullanıldığı polikrom boyalı bir örnektir. Bu örnekte, üslup ve gelenek açısından bir bozulmanın yaşandığını ve söz konusu geyik motifinin, Alişar-4 geleneği içerisinde Ovaören'deki en geç tarihli örnek olduğunu söylemek mümkündür. Doldurma motifi olarak kullanılan konsantrik daireler diğer örneklerde olduğu gibi iki halkalıdır. Figürün boynuz ve burun yapısı oldukça farklıdır. Geleneksel boynuz biçiminden farklı olarak başın üst kısmından yukarıya asimmetrik uzanan boynuzlar üzerinde birer boynuz çıkıntısı yer almaktadır. Hem ana boynuzlar ve hem de boynuz çıkıntıları üzerinde tarak dişi biçiminde yukarıya dönük çatallar bulunmaktadır. Geyiğin ağız kısmı yine alışılmışın dışında yukarıya dönük ve açık biçimde belirtilmiş olup alt ve üst çene arasındaki çizgiler ise dişleri vurgulamaktadır. Bu tip bir betimlemeyle olasılıkla erkek geyiğin çiftleşme öncesi refleksi vurgulanmak istenmiş olabilir. Göz boşluğu, daha erken tarihli örneklerdeki gibi üçgen şekilde belirtilmiş olsa da, gözün ağza yakın konumu farklılık yaratmaktadır. Geyik motifinin sağında bir panel içerisinde kafes motifi yer almaktadır. Farklı duruş biçimi ile tam benzerine rastlanmayan bu geyik figürüne karşın, kafes ve geyik motifinin birlikte kullanıldığı örneklere Alişar⁷² ve Kınık Höyük'te⁷³ rastlanmaktadır.

68 Bossert 2000, Taf. 9: 86.

69 Genz 2000, Abb.7: 7; Genz 2004: Taf. 81e.

70 Özgüç 1982, Pl. 70: 4

71 Özdemir 2016, Lev. III: 8, VI: 1.

72 von der Osten 1937a, Fig. 459: 5.

73 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8.

Sur ve Kent Kapısı Çevresinden Ele Geçen Örnekler

Geç Hitit Dönemi Suru ve Kent Kapısı'nın tespit edildiği alanda mimari tabakalara bağlı olmaksızın ele geçen geyik figürlü seramik parçaları YH 6-5 tabakalarındaki MÖ 9-8. yüzyıl aralığına tarihlenen örnekler ile uyumludur. Bir kratere ait gövde parçası üzerindeki ilk örnekte (Lev. 5c, 9c), sık biçimde yerleştirilmiş iki halkalı konsantrik daireler ile birlikte arka arkaya duran iki geyik figürü görülmektedir. Kulakları geriye doğru, içi boş üçgenler şeklinde gösterilen geyiklerin boynuzları aşağı doğru çatallanmış ve yay biçimindedir. Kısa kuyruklu geyiklerin üzerindeki panelde, paralel bantlar arasında biri kafes diğeri içi boyalı baklava dizisi yer almaktadır. Bu kompozisyonun en yakın benzerleri Alişar⁷⁴, Maşat Höyük⁷⁵ ve Göllüdağ'ın⁷⁶ MÖ 8. yüzyıla tarihlenen tabakalarında karşımıza çıkmaktadır.

İnce cidarlı diğeri bir krater parçası üzerinde (Lev. 5e), Alişar-4 seramik geleneği içerisinde geyik motifleri ile birlikte en sık kullanılan motiflerden biri olan şua/ışın motifi görülmektedir. Şua/ışın motifinin hemen altında iki paralel bant tarafından sınırlandırılmış alanda, biri kafes diğeri içi boyalı baklava dizisi yer almaktadır. Söz konusu parçada arka arkaya duran geyiklerin burunları uzun ve sivri olup göz boşlukları üçgen biçimindedir. Bu örneğin bezeme kompozisyonu açısından en yakın benzerleri Alişar⁷⁷, Boğazköy-Büyükale⁷⁸ ve Büyükkaya⁷⁹, Göllüdağ⁸⁰, Suluca Karahöyük⁸¹ ve Maşat Höyük'ten⁸² bilinmektedir.

Krater parçası üzerindeki bir diğeri geyik motifinin (Lev. 5d, 9d) boynuzu tek yay biçimli, aşağı doğru çatallıdır. Göz boşluğu üçgen biçimli olarak belirtilmiş geyiğin kulakları geriye doğru paralel iki çizgi şeklinde yapılmıştır. İki halkalı konsantrik dairelerin sık bir düzende kullanıldığı parça üzerinde, geyik motifinin üstünde yer alan bantta çok az kısmı korunmuş baklava dizisi yer almaktadır. Geyik motifinin

74 von der Osten 1937a, Fig. 424: e2299, 458: 2; Akurgal 1955, Taf. 4, 5;

75 Özgüç 1982, Lev. 70: 10,

76 Tezcan 1992, Res. 1.

77 von der Osten 1937a, Fig. 421, 423, 424: e2299, e2300, 458: 2, 7, 462: 12; Akurgal 1955, Taf. 1, 2, 3b, 4, 5.

78 Bossert 2000, Taf. 9: 67-69.

79 Genz 2004, Taf. 68: 7.

80 Tezcan 1992, Res. 1-2.

81 Özdemir 2016, Lev. IX: 1

82 Özgüç 1982, Pl. 69: 4, 70: 1, 2, 10

en yakın benzerleri Alişar⁸³, Boğazköy⁸⁴, Boğazköy-Büyükale⁸⁵ ve Büyükkaya⁸⁶, Kültepe⁸⁷, Bolus-Aktepe⁸⁸, Gordion⁸⁹, Göllüdağ⁹⁰, Kınık Höyük⁹¹, Maşat Höyük⁹² ve Camihöyük'te⁹³ karşımıza çıkmaktadır.

İnce cidarlı bir kap üzerindeki diğer örnekte (Lev. 5f, 9e) iki geyik arka arkaya durmaktadır. Öndeki geyiğin sağrı kısmı korunmuş olup, kuyruğu kısa ve küt biçimlidir. Arkada yer alan geyiğin ise aşağı doğru çatalı boynuzunun çok az kısmı korunmuştur. Üçgen biçimli göz boşluğu, geriye yönelmiş iki paralel çizgi şeklinde belirtilen kulaklar ve düz bir çizgi üzerindeki tırnaksız ayaklar diğer detayları oluşturmaktadır. Geyik motifinin benzerleri Alişar⁹⁴, Boğazköy⁹⁵, Boğazköy-Büyükale⁹⁶ ve Büyükkaya⁹⁷, Bolus-Aktepe⁹⁸, Camihöyük⁹⁹, Gordion¹⁰⁰, Göllüdağ¹⁰¹, Kınık Höyük¹⁰², Kültepe¹⁰³ ve Maşat Höyük'te¹⁰⁴ karşımıza çıkmaktadır.

Boya geleneği açısından Ovaören'de daha az karşılaşılan, kırmızı üzerine siyah boya (Black on Red) ile yapılmış örneklerden ilki üzerinde (Lev. 6a, 9g) aşağı doğru çatalı yay biçimli düzensiz boynuzlara sahip iki geyik tasvir edilmiştir. Kabın boyun kısmına denk gelen birinci bezeme alanında dil motifleri yer almaktadır. Uzun, sivri burunlu geyiklerden

83 von der Osten 1937a, Fig. 421, 423, 424: e2299, 2300, Fig. 458: 1, 4, 8, 10, 11, Fig. 459: 10, 17, Fig. 460: 1-3, 7, 8, 10, 14, Fig. 462: 9, 12; Akurgal 1955, Taf. 1, 2, 3b, 4, 5, 6a, 7a.

84 Bossert 2000, Taf. 9: 83.

85 Bossert 2000, Taf. 9: 78, 81.

86 Genz 2004, Taf. 68: 7, 74: 11

87 Özgüç 1978, Pl. 79: 4a.

88 Özgüç 1978, 73: 1, 2.

89 Sams 1994, Color Pl. III Res. 186, Pl. 113.

90 Tezcan 1992, Res. 1-2.

91 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8.

92 Özgüç 1978, Pl. 80: 6, 10; Özgüç 1982, Pl. 69: 4, 70: 1-3, 7, 11.

93 Akçay 2011, Lev. 85: 1.

94 von der Osten 1937a, Fig. 421, 423, 424: e2299, 2300, 458: 1, 4, 8, 10, 11, 459: 10, 17, 460: 1-3, 7, 8, 10, 14, 462: 9, 12; Akurgal 1955, Taf. 1, 2, 3b, 4, 5, 6a, 7a.

95 Bossert 2000, Taf. 9: 83.

96 Bossert 2000, Taf. 9: 78, 81.

97 Genz 2004, Taf. 68: 7, 74: 11

98 Özgüç 1978, 73: 1, 2.

99 Akçay 2011, Lev. 85: 1.

100 Sams 1994, Color Pl. III Res. 186, Pl. 113.

101 Tezcan 1992, Res. 1-2.

102 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8.

103 Özgüç 1978, Pl. 79: 4a.

104 Özgüç 1978, Pl. 80: 6, 10; Özgüç 1982, Pl. 69: 4, 70: 1-3, 7, 11.

öndekinin baş kısmı korunmuş olup gözü yuvarlak bir boşluk olarak vurgulanmıştır. Doldurma motifi olan iki halkalı konsantrik daire motifleri parça üzerinde yoğun olarak kullanılmıştır. Dil motifi ve geyik figürünün birlikte kullanıldığı kompozisyon örgüsü, Alişar¹⁰⁵, Göllüdağ¹⁰⁶ ve Kaman-Kalehöyük'ten¹⁰⁷ de bilinmektedir. Benzer nitelikteki bir diğer parça (Lev. 6b) üzerinde, tek yay biçimli aşağı doğru çatallı boynuzları görülen geyik iki halkalı konsantrik daire motifleri ile birlikte gösterilmiştir. Bu iki parça üzerindeki geyik figürünün yakın benzerleri, Alişar¹⁰⁸, Boğazköy¹⁰⁹, Boğazköy-Büyükkale¹¹⁰ ve Büyükkaya¹¹¹, Bolus-Aktepe¹¹², Camihöyük¹¹³, Gordion¹¹⁴, Göllüdağ¹¹⁵, Kınık Höyük¹¹⁶, Kültepe¹¹⁷ ve Maşat Höyük'te¹¹⁸ karşımıza çıkmaktadır.

Geç Hitit Dönemi Suru ve Kent Kapısı alanından ele geçmiş bir diğer örnek (Lev. 6c, 9f), kalın cidarlı bir seramik parçası üzerinde kırmızı üzerine siyah boya ile yapılmış bir geyik figürüdür. Vücudu aşırı şekilde geriye yatık tasvir edilmiş geyiğin ayakları düz bir çizgiye basar şekilde ve tırnaksız olarak gösterilmiştir. Yay motifi ile oluşturulmuş metop içerisinde yer alan geyik figürünün bu şekilde geriye yatık duruş pozisyonunda gösterilmiş benzer örnekleri, Alişar¹¹⁹, Bolus-Aktepe¹²⁰, Konya-Alaattin Tepe¹²¹, Kınık Höyük¹²² ve Maşat Höyük'ün¹²³ Orta Demir Çağı tabakalarından bilinmektedir.

105 Akurgal 1955, Taf. 7a.

106 Tezcan 1992, Res. 3

107 Matsumura 2005, Taf. 137: KL89-P65.

108 von der Osten 1937a, Fig. 421, 423, 424: e2299, 2300, 458: 1, 4, 8, 10, 11, 459: 10, 17, 460: 1-3, 7, 8, 10, 14, 462: 9, 12; Akurgal 1955, Taf. 1, 2, 3b, 4, 5, 6a, 7a.

109 Bossert 2000, Taf. 9: 83.

110 Bossert 2000, Taf. 9: 78, 81.

111 Genz 2004, Taf. 68: 7, 74: 11

112 Özgüç 1978, 73: 1, 2.

113 Akçay 2011, Lev. 85: 1.

114 Sams 1994, Color Pl. III Res. 186, Pl. 113.

115 Tezcan 1992, Res. 1-2.

116 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8.

117 Özgüç 1978, Pl. 79: 4a.

118 Özgüç 1978, Pl. 80: 6, 10; Özgüç 1982, Pl. 69: 4, 70: 1-3, 7, 11.

119 von der Osten 1937a, Fig. 423, Akurgal 1955, Taf. 2,

120 Özgüç 1978, Pl. 73: 1

121 Akurgal 1955, Taf. 21a.

122 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8.

123 Özgüç 1982, Pl 70: 9.

Aynı kraterin farklı kısımlarına ait olduğu anlaşılan üç adet gövde parçası (**Lev. 6d-f, 10a-c**) üzerindeki geyiklerin düz zemine basan ayakları çift tırnaklıdır. Kulak detayları belirtilmemiş olup, burunlar ise diğer Ovaören örneklerine oranla daha kısa ve küt biçimlidir. Geyiklerin “V” biçimli boynuzları aşağı doğru çatallanmakta olup daha basit biçimlidir. Kalın ve düzensiz bir halka ve içindeki noktadan oluşan doldurma motifleri karakteristik konsantrik daire motiflerine göre oldukça basit yapılmıştır. Devetüyü üzeri kahverengi boyalı (Brown on Buff) kap üzerindeki bu geyik motiflerinin en yakın benzerleri, Boğazköy-Büyükale¹²⁴ ve Büyükkaya’da¹²⁵, Kırşehir-Yassıhöyük¹²⁶ ve Maşat Höyük’te¹²⁷ karşımıza çıkmaktadır.

Aynı alandan ele geçen başka iki örnek, daha stilistik tarzları ile diğer Ovaören örneklerinden ayrılmaktadır. Bir kraterine ait ilk geyik figürü (**Lev. 7a, 10d**) sola yönelik tasvir edilmiştir. Ters “L” biçimli boynuzu ve bu boynuzdan yukarı doğru çıkan çatalları dışında, ağız ve burun şekli açısından da farklılık gösteren geyik figürünün diz kapakları da alışılmadık biçimde şişkin bir yarım yuvarlak ile vurgulanmıştır. Gelenek içerisindeki en yakın benzerleri Alışar¹²⁸, Maşat Höyük¹²⁹ ve Suluca Karahöyük’ten¹³⁰ bilinen geç tarihli örnekler olması Ovaören örneğinin de daha geç bir evreye (olasılıkla MÖ 8. yüzyıl sonu) ait olabileceğini göstermektedir.

Stilistik açıdan farklı olan ikinci örnekte (**Lev. 7b, 10e**) geyiğin gözü belirtilmemiş, baş ve burun daha küçük boyutlu yapılmıştır. Arka arkaya duran iki geyikten önde yer alanın yalnızca sağrısı korunmuştur ve sivri uçlu, yukarı kıvrımlı kısa kuyruk dışında bir detay görülememektedir. Diğer geyiğin kulakları çoğu örnekte olduğu gibi geriye doğru iki paralel çizgi halinde, boynuzun aşağıya doğru yönelen çatalları ise düzensiz çizgilerle vurgulanmıştır. Krem astar üzerine kahverengi boya ile yapılan figürün en yakın benzeri Maşat Höyük’te karşımıza çıkmaktadır¹³¹.

124 Bossert 2000, Taf. 9: 86.

125 Genz 2000, Abb. 7: 7.

126 Omura 2016, Fig. 47: 110070.

127 Özgüç 1982, Pl. 70: 4

128 von der Osten 1937a, Fig. 460: 14.

129 Özgüç 1982, Lev. 70: 3

130 Özdemir 2016, Lev. VI: 1.

131 Özgüç 1978, Pl. 80: 10.

Bu alanda ele geçen az sayıdaki polikrom parçalardan biri üzerinde (**Lev. 7c, 10g**), tırnaksız ayakları düz zemine basan bir geyik ve doldurma motifi olarak üç halkalı konsantrik daireler görülmektedir. Bezeme kompozisyonu açısından bu parçanın en yakın benzerleri, Bolus-Aktepe¹³², Gordion¹³³, Kültepe¹³⁴, Maşat Höyük¹³⁵, Porsuk¹³⁶, Yozgat-Uşaklı'da¹³⁷ karşımıza çıkmaktadır. Üç halkalı konsantrik daire motifinin Ovaören Orta Demir Çağı'nın daha geç aşamalarında karşımıza çıkan bir gelenek olması nedeniyle bu parçanın MÖ 8. yüzyıl sonu ile MÖ 7. yüzyıl başlarına tarihlendirilmesi mümkündür.

Bu alandan ele geçen diğer parçalar arasında, başları ya da boynuzları tam korunmamış ancak vücut yapıları açısından geyik figürü olarak değerlendirilen 4 parça daha bulunmaktadır. Kraterlere ait gövde parçalarından ilkinin üzerinde orantısız gövdeli bir geyik motifi (**Lev. 7f**) yer almaktadır. Boynuzları korunmamış geyiğin kulakları geriye doğru içi boş üçgen şeklindedir. Göz boşluğu da üçgen şeklinde yapılan geyiğin çevresinde küçük boyutlu, düzensiz yapılmış iki halkalı konsantrik daireler yer almaktadır. Geriye yatık vücut duruşu açısından bu örneğin en yakın benzerleri, Boğazköy-Büyükale¹³⁸, Kınık¹³⁹ ve Maşat Höyük'te¹⁴⁰ karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir parça üzerinde ise sola doğru yönelmiş bir geyiğin (**Lev. 7d, 10f**) düz çizgiye basan ayakları tırnaksız şekilde yapılmıştır. Geyiğin solunda dikey bir panel içerisinde kafes motifi taramalı şekilde gösterilmiştir. Ovaören'de Erken Demir Çağı'nın son tabakasına (YH7) ait örneklerden de bildiğimiz dikey panel içerisindeki taramalı kafes motifi, Orta Demir Çağı'nın erken evresine ait seramik örneklerinde daha sık karşımıza çıkmaktadır. Taramalı kafes ve geyik motifinin bir arada kullanıldığı benzer örnekler Alişar¹⁴¹ ve Kınık'ta¹⁴² da bilinmektedir.

132 Özgüç 1978, Pl. 73: 3.

133 Sams 1994, Color Pl. III Res. 186, Pl. 113,

134 Özgüç 1971, Pl. XXIV: 1, 4-7, Özgüç 1978, Pl. 80: 4

135 Özgüç 1982, Pl. 79: 2.

136 Dupre 1983, Pl. 92: 259, Pl. 97: 259.

137 Mazzoni vd., 2017, Fig. 12.

138 Bossert 2000, Taf. 9: 82, 88

139 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8.

140 Özgüç 1982, Pl. 70: 5.

141 von der Osten 1937a, Fig. 459: 5.

142 D'alfonso vd., 2016, Fig. 8.

Bu alandan ele geçmiş bir diğer parça (Lev. 7e) üzerinde arka arkaya duran iki geyik görülürken, son parça üzerinde (Lev. 7g, 10h), önde sadece sağrısı korunmuş bir geyik ve arkasında sadece ön ayakları korunmuş ikinci geyik görülebilmektedir. Tırnaksız yapılmış ayakları düz çizgiye basan geyiklerin çevresinde iki halkalı konsantrik daireler yer almaktadır. Krem astar üzerine kahverengi boya ile yapılmış figürlerin en yakın benzerleri Alişar¹⁴³, Boğazköy-Büyükale¹⁴⁴ ve Büyükkaya¹⁴⁵, Kültepe¹⁴⁶, Maşathöyük¹⁴⁷, Kaman-Kalehöyük¹⁴⁸, Gordion¹⁴⁹, Göllüdağ¹⁵⁰ ve Bolus-Aktepe'den¹⁵¹ bilinmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Ovaören-Yassıhöyük'ün Demir Çağı tabakalarından ele geçmiş geyik figürlü seramiklerin büyük bir kısmının tanıtıldığı bu çalışma, söz konusu geleneğin özellikle kronolojik gelişimi için önemli sonuçlar sunmaktadır. Geleneğe adını veren Alişar-4 tabakasındaki erken tarihli örneklerde geyik figürleri daha çok krater formları üzerinde yer alırken figürlerin, kapların boyunlarından başlayarak gövdede kulpun alt kısmına kadar devam ettikleri görülmektedir. von der Osten, bu kapların yüzey renklerinin genellikle sarı ve kahverengi devetüyü tonlarında olduğunu ve bezemelerin direkt astar üzerine yapılırken boya renklerinin de çoğunlukla kahverengi tonlarında olduğunu belirtmiştir¹⁵². Bununla birlikte, von der Osten Alişar-4 boyalı seramikleri içerisinde “gölge biçimi” veya “silüet tekniği” olarak da bilinen hayvan motifli bezeme geleneği örneklerinin yoğunlukla 4cM evresinde var olduğunu ve 4bM evresinde azalarak devam ettiğini vurgulamıştır¹⁵³. Bu kapların

143 von der Osten 1937a, Fig. 421, 458: 7, 9, 459: 3, 7, 460: 15, 462:9, 12; Akurgal 1955, Taf. 3-6.

144 Bossert 2000, Taf. 9: 84, 88

145 Bossert 2000, Taf. 10: 106; Genz 2000, Abb. 7: 6; Genz 2004, Taf. 66: 10, 68: 7, 74: 1, 5, 6, 9, 10.

146 Özgüç 1978, Pl. 79: 4a.

147 Özgüç 1982, Pl. 69: 4, 70: 1, 5, 6, 11.

148 Omura 1993, Res. 8: 4.

149 Sams 1994, Pl. 126, 133: 1085.

150 Tezcan 1992, Res. 1-2.

151 Özgüç 1978, Pl. 73: 1.

152 von der Osten 1937a, 350-352.

153 von der Osten 1937b, 323-325.

boyunlarındaki ilk bant içerisinde çoğunlukla ışın/şua/dil motifleri veya geometrik bezemeler yer almaktadır.

Ovaören geyik figürlü seramikleri ile Alişar örnekleri arasında çok büyük oranda benzerlikler kurulabilirken, Ovaören için özgünleştirilebilecek bir takım stil özellikleri de ortaya konulabilmektedir. Örneğin, orantısız vücut yapıları birçok örnekte arka arkaya dizilmiş ve sağa doğru yönelmiş şekilde yapılan Ovaören geyiklerinde Alişar örneklerinden farklı olarak göz boşluğu belirtilirken, geyiklerin cinsiyeti belirtilmemiştir. Göz boşlukları daha çok üçgen formda, az sayıda örnekte yuvarlak ve sadece bir örnekte dörtgen formdadır. Göz boşluğunun belirtilmesinin yanı sıra iki örnekte de gözbebeği nokta ile belirtilmiştir. Boynuz yapıları çoğunlukla aşağı doğru çatallı, tek yay biçimli olsa da boynuz yapısı ile farklılaşan örnekler de görülmektedir. Kulaklar çoğunlukla geriye doğru iki paralel çizgi halinde olup az sayıda örnekte içi boş üçgen tercih edilmiştir. Burunlar hemen her örnekte uzun ve sivri yapılmıştır. Sağrı kısmı korunan az sayıda örnekte kuyrukların aşağı dönük, kısa ve küt yapılmış oldukları görülmektedir. Bunlarla beraber, Akurgal'ın sınıflandırmasında olgun stil/geç evre özellikleri olarak belirtilen, ayakların çift tırnaklı olması ve diz eklemlerinin yuvarlak hatlar ile verilmesi Ovaören'de Orta Demir Çağı'nın erken evrelerinde de karşımıza çıkmaktadır.

Akurgal, Alişar-4'ün geç döneme verilen geyiklerinin boynuzlarının genellikle geriye doğru yay biçimli ve çatalsız olduğunu ileri sürmektedir¹⁵⁴. Alişar örneklerine bakıldığında, kaba mal grubuna giren erken dönemin silüet tekniğinde, geyiklerin uzun ve çatallı boynuzlara sahip olduğu, ayakların düz bir çizgi üzerinde tırnaksız olarak gösterildiği anlaşılmaktadır. Bu örneklerde göz boşluğu ve cinsiyet dışında diğer anatomik detayların belirtilmemiş olması dikkat çekmektedir. Geyiklerin ve doldurma motifi olarak kullanılmış konsantrik dairelerin tasvir edildiği krater kulpları arasında yer alan metoplar çoğunlukla boyundan gövdeye geçen ikinci tasvir bandını oluşturmaktadır. Ovaören örneklerinde de görüldüğü üzere, konsantrik dairelerin en fazla iki halka ile gösterildiği erken tarihli örneklerde geyikler ikili veya üçlü sıralar halinde arka arkaya gösterilmiştir¹⁵⁵. Daha çok geç dönem örneklerinde

154 Akurgal 1955, Abb. 15; Özgüç 1982, Taf. 79: 1.

155 Bkz. Schmidt 1932, Fig. 317, 323; von der Osten 1937a, Fig. 421, 422, 423, 424, 458,

karşılaşılan, konsantrik dairelerin üç ve daha fazla halkalı olması durumu da Ovaören örneği (Lev. 7c, 10g) ile uyumludur.

Alişar-4 geleneği içerisinde çok renkli boyama geleneğinin MÖ 7. yüzyıldan itibaren daha yoğun kullanılmaya başlandığı, yine geç aşamada silüet görünümlü geyik figürlerinin yerine, daha doğal görünüm sergileyen geyik figürlerinin ortaya çıktığı genel olarak kabul edilmektedir¹⁵⁶. Tüm bunlarla birlikte Alişar'da geç döneme tarihlendirilen geyik figürlerinin, üslup özelliklerinden daha çok, kapların kaliteli/ince hamurlu mal özellikleri göstermesine göre tarihlendirilmiş olduğu görülmektedir. Ancak Ovaören-Yassıhöyük geyik figürlü kapları (Lev. 3c, 5e, 6a-b) bezemelerin kapların kalitesinden bağımsız bir şekilde de uygulanabildiğini yansıtmaktadır.

Alişar-4 seramiği Gordion boyalı seramik geleneği ile kurulan bağlantılar yoluyla Frig sanat eserlerinin yayılım alanı içerisinde değerlendirilmiş¹⁵⁷ olsa da, Alişar-4'ün silüet tekniğine karşın Gordion merkezli Frig boyalı seramiğindeki hayvan motiflerinin anatomik detaylarının çizgilerle gösterilmesi önemli bir farklılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Frig örneklerinde, baş, göz, burun ve ağız gibi yüz ayrıntıları daha detaylı şekilde gösterilmiştir. Gövde genelde sıralı ya da gelişigüzel noktalar ile doldurulurken boyunda farklı çizgisel taramalar ve noktalar kullanılmıştır. Frig boyalı seramiğinde karşımıza çıkan hayvan motiflerinin bir diğer farklılığı vücut uzuvlarının farklı çizgiler veya boşluklardan faydalanarak vurgulanmasıdır. Bir diğer özellik de, sağ arka ve sol ön ayakların önde diğer ayakların ise sabit gösterilmesiyle hayvanlara bir hareketlilik kazandırılmış olmasıdır. Alişar-4 ve Frig geleneği arasındaki bir diğer önemli fark Gordion'un çizgisel hayvan motiflerinin kaliteli hamurlu, ince cidarlı ve iyi pişirilmiş kaliteli kaplar üzerinde yer almasıdır. Yüzeyi çoğunlukla boş alan bırakmayacak biçimde geometrik bezemelerle kaplı Frig kaplarında, hayvan motifleri genellikle kabın, karın, omuz veya boyun kısmında metoplar içerisinde karşımıza çıkmaktadır¹⁵⁸. Ovaören geyik figürlü seramik örnekleri, boyun üzerindeki ikinci metop içerisinde yer almaları ve bu metopun kulpun bitişi ile sonlandırılması açısından Alişar-4 örnekleri için

459, 460, 461, 462: 1-2, 4-6, 8-10, 12-17; Akurgal 1955, Taf. 1, 2, 3, 4, 5, 6a, 7a
156 von der Osten 1937a, 350-352.

157 Akçay 2011, 145.

158 Sams 1974, 169-196; Özkaya 1995, 114-117.

yapılabilen genelleme ile uyumludur. Ovaören'de bu dönemin diğer boyalı seramiklerinde de bezemeler Frig örneklerinin aksine kabın tüm gövdesine yayılmamaktadır.

Tarihlendirilmesi hususunda farklı görüşler bulunan Alishar-4 geleneğinde, silüet geyik motiflerinin karşımıza çıktığı 4cM evresi von der Osten tarafından MÖ 11-9. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir¹⁵⁹. Mellaart stilin ortaya çıkışı için MÖ 8. yüzyıl başlarını¹⁶⁰, Opificius ise benzer bir görüşle Yunus Nekropolü buluntularına dayanarak MÖ 9. yüzyıl sonu 8. yüzyıl başlarını önermiştir¹⁶¹. Gordion'daki son kronolojik veriler yoluyla stilin başlangıcı için Sams MÖ 9. yüzyıl sonlarını kabul etmektedir¹⁶². Boğazköy-Büyükkaya'da¹⁶³ az sayıda örneği olmakla birlikte, Büyükkale IIB¹⁶⁴ evresinde silüet geyik motiflerinde yoğunluk görülmektedir. Bossert, Büyükkaya evresi başlangıcı için MÖ 800'leri, Büyükkale IIB evresi için ise MÖ 760'ları önermektedir¹⁶⁵. Kültepe'de eski yapı katında karşımıza çıkan silüet geyik motifli örnekler¹⁶⁶ için Özgüç, MÖ. 9-7. yüzyıl ortalarını önermektedir¹⁶⁷. Matsumura, Kaman-Kalehöyük'te¹⁶⁸ Alishar-4 silüet motiflerine yalnızca IIC2-3 katında rastlanıldığını ifade ederken, bu tabakayı MÖ 9. yüzyıl sonu-8. yüzyıl ortalarına tarihlemektedir¹⁶⁹. Avanos-Camihöyük kazılarında ele geçen kraterler de Orta Demir Çağı'nın geç evresine, MÖ 8. yüzyıl içerisine tarihlendirilmiştir¹⁷⁰. Ovaören-Yassihöyük'deki geyik motifli seramik geleneğinin ise YH 6. Tabakanın sonlarından (MÖ 9. yüzyıl başları) YH 4. tabakanın başlarına kadar (MÖ 7. yüzyıl ortaları) kadar devam

159 von der Osten 1937a, 339.

160 Mellaart 1955, 124.

161 Opificius 1965, 87.

162 Sams 2011, 73.

163 Bossert 2000, Taf. 10: 111, 114; Genz 2000, Abb.7: 5-7; Genz 2004, Taf. 50: 6, 66: 10, 68: 7, 69: 1, 74: 1-20

164 Bossert 2000, Taf. 9: 67-79, 81-82, 84, 86-89, Taf. 10: 90-95, 97-101, 104-110, 112-113, 115-116

165 Bossert 2000, 156.

166 Akurgal 1955, Taf. 6b; Özgüç 1971, Res. 61, Pl. XXIV: 1, 3-7, 9; Özgüç 1978, Pl. 79: 2, 4a-4c.

167 Özgüç 1971, 24.

168 Mori-Omura 1995, Fig. 12: 4; Omura 1993, Res. 8: 4-5; Omura 1996, Fig. 19: 5, 9, 11; Matsumura 2005, Taf. 137: KL89-P65.

169 Matsumura 2005, 560.

170 Akçay 2011, 162.

ettiği anlaşılmaktadır.

Ovaören-Yassihöyük geyik motifli seramiklerinin, kazı tabakalanmasına bağlı tarihlendirmeleri ve benzer örnekler üzerinden kurulabilen ilişkiler, geyik figürlü seramik geleneğinin daha çok MÖ 9-7. yüzyıl aralığında yaygınlık gösterdiğini yansıtmaktadır. Ovaören-Yassihöyük'ün 6- 5. tabakalarından örnekleri bilinen bu geleneğin, 4. tabakanın erken aşamalarında çok az örnekle temsil edilmiş olması, Geç Hitit/Tabal kültürel hâkimiyet döneminin çözülmeye başladığı, Kimmer ve İskit akınlarının yaşandığı bir süreçte Alişar-4 seramik geleneğinde de bir kültürel gerilemenin yaşandığını, hatta geleneğin sona ermeye başladığını yansıtmaktadır. Kazı çalışmaları halen devam etmekle birlikte Ovaören'de şimdiye kadar elde edilen veriler, söz konusu geleneğin Frig kültürel kimliğinden daha çok Orta Anadolu Orta Demir Çağı seramik geleneği içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Hiç şüphesiz söz konusu dönem Geç Hitit kültürünün hâkim olduğu bir tarihsel aralık olup, geleneğin yayılım alanının merkez bölgesini de Tabal Ülkesi oluşturmaktadır. Asur ve Urartu gibi temel siyasi aktörlerin hedefindeki en hareketli bölgelerden birisi olan Orta Anadolu'daki bu malzemenin yayılım alanının daha çok Tabal-Frig (Muşki) ilişkileri çerçevesinde şekillenmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Alişar 4 seramiğinin kökeni hakkında pek çok farklı görüş ileri sürülmüştür. Söz konusu gelenek hakkında ilk çalışmaları yapan Akurgal, Samos'ta ele geçmiş bir parçadan yola çıkarak Alişar 4 silüet tekniğinde yapılmış hayvan motiflerinin köklerini Grek Geç Geometrik Dönem seramik sanatına bağlamıştır¹⁷¹. Alişar-4 geleneğinin batı kökenli olduğunu ileri süren bu görüşün aksine bir çok araştırmacı geleneğin öncülerini Yakın Doğu kültürlerinde aramıştır. Sams¹⁷², Bossert¹⁷³ ve köken konusunda yaptığı detaylı çalışması ile Özkaya¹⁷⁴ geleneğin ortaya çıkış şekli hakkında farklı yaklaşımlarda bulunsalar da köken için Kuzey Suriye'yi öne çıkarmışlardır. Geleneğin kökeni için Anadolu önerisini ön plana çıkaran Polacco¹⁷⁵ ve Genz¹⁷⁶,

171 Akurgal 1955, 33, Taf. H: 1

172 Sams 1971, 331.

173 Bossert 2000, 51.

174 Özkaya 1995, 69.

175 Polacco 1975, 29.

176 Genz 2004, 50.

Alişar-3 boyalı seramik geleneği ve Alişar-4 geleneği arasında bir bağ olabileceğini, geleneğin köklerinin Orta Anadolu Bölgesi'nde aranması gerektiğini belirtmişlerdir. Akçay, bu iki seramik geleneği arasında uzun bir zaman boşluğu olsa da, bu görüşün göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır¹⁷⁷. Ergürer ise köken konusunda yapılmış çalışmaları detaylı bir şekilde değerlendirdikten sonra Alişar-4 geleneğinin köken probleminin çözümü noktasında çalışmaların henüz yetersiz olduğunu ifade etmiştir¹⁷⁸. Son önerilerden birisi ise Dönmez tarafından yapılmış olup, Alişar-4 seramik geleneğinin kökeni konusunda, Oluz Höyük merkezli Orta Karadeniz/Amasya Bölgesi öne çıkarılmıştır¹⁷⁹. Tüm bunlarla birlikte, Frig (Muşki), Urartu ve Lidya gibi güçlü kültür temsilcileri ve Kaşka gibi arkaik topluluklar arasında, esasında Geç Hitit kültürünün bölgedeki tek temsilcisi olan Tabal Ülkesinin bu geleneğin ana yayılım bölgesini oluşturduğu çok açıktır. Özellikle Erken Tunç Çağı'nın son aşamalarından itibaren Orta Anadolu'da var olan, İntermediate, Çıradere, Alişar III ve Konya Ovası Boyalı seramik geleneklerinin, Alişar-4 boyalı geleneğinin kökenleri noktasında en önemli referansları oluşturması gerektiği kanaatindeyiz. Ovaören bu çerçevede, söz konusu malzemenin ele geçtiği güçlü yerleşim tabakaları ile geleneğin köken, yayılım ve değişim dinamiklerinin belirlenmesi noktasında en kayda değer yerleşimlerden birisidir.

Geyik motifi, Anadolu'da Neolitik Çağ'a kadar inen bir geçmişe sahiptir. Bununla birlikte Erken Tunç Çağı'nda Hatti geleneği içerisinde, Alacahöyük mezarlarında çeşitli heykelcikler şeklinde karşımıza çıkan geyiğin, Hitit Dönemi yazılı metinlerinde Kırların Koruyucu Tanrısı DINGIR Lama'nın kutsal hayvanı olarak karşımıza çıkması son derece önemlidir. Anadolu kökenli olduğunu düşündüğümüz bu gelenek, MÖ 1. Bin yılda, Geç Hitit Dönemi'nde, kırların koruyucu tanrısı Geyik Tanrı Kurunta/ Runtiyas şeklinde karşımıza çıkmaktadır¹⁸⁰. Yaban hayatı, kırlar ve özellikle av geyikleri ile ilişkili olan tanrı Runtiyas, Avanos-Bohça yazıtındaki anlatımlarına göre Kral Kurti'ye, geniş ovalarda avlanma hakkını veren ve avda şans getiren bir tanrıdır. Niğde-

177 Akçay 2011, 154.

178 Ergürer 2016, 120.

179 Dönmez ve Abazoğlu 2018.

180 Houwink Ten Cate 1965, 128-131; Hutter 2010, 240.

Bulgarmağden Yazıtı'ndaki anlatımlar da av hayvanlarının çoğalmasını sağlayan tanrının Runtiyas olduğunu göstermektedir¹⁸¹. Bu çalışma içerisinde de tanıtılan, Alişar-4 hayvan motifli seramik geleneği içerisindeki geyik figürlerinin de esasında Geyik Tanrı Runtiyas ile ilişkili kültün seramik gelenekleri içerisindeki bir yansıması olduğu anlaşılmaktadır.

Seramik Kataloğu

Katalog içerisinde aşağıdaki kısaltmalar kullanılmıştır.

Mal Grupları: Gri (1), Kahverengi (2), Kırmızı (3), Kaba (4), Krem Astarlı (5), Alacalı (6), Kırmızı Astarlı-İnce (7), Kahverengi Astarlı-İnce (8), Siyah Astarlı-İnce (9), Altın Yüzlü (10), Sırlı (11), Monokrom Boyalı (12), Polikrom Boyalı (13) mal.

“a-Perdahlı” ve “b-Perdahsız” alt grupları oluşturulmaktadır.

Renk Grubu: Brown on Buff (A), Black on Buff (B), Brown on Red (C), Black on Red (D), Red on Black (E)

Levha 3

- a. YH11 IL175 10-11. Tabaka: 6, Dış Renk: 2,5 Y 8/2, İç Renk: 10 R 5/6, Hamur Rengi: 10 R 5/6, Boya Rengi: çok aşınmış, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2b, Renk G.: A.
- b. YH13 JF185 123-22. Tabaka: 6, Dış Renk: 2,5 Y 7/2, İç Renk: 5 YR 6/2, Hamur Rengi: 5 YR 6/2, Boya Rengi: 5 YR 4/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2b, Renk G.: B.
- c. YH17 JA175 28-1. Tabaka: 6, Dış Renk: 2,5 Y 8/2, İç Renk: 7,5 YR 6/3, Hamur Rengi: 7,5 YR 6/3, Boya Rengi: 7,5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2b, Renk G.: A.

Levha 4

- a. YH17 JA175 26-1. Tabaka: 5, Dış Renk: 2,5 YR 6/6, İç Renk: 2,5 YR 6/4, Hamur Rengi: 2,5 YR 6/4, Boya Rengi: 7,5 YR 4/2, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 3a, Renk G.: C.
- b. YH12 JF185 5-2. Tabaka: 5, Dış Renk: 2,5 YR 5/6, İç Renk: 7,5 YR 6/2, Hamur Rengi: 7,5 YR 6/2, Boya Rengi: 5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 3a, Renk G.: D.
- c. YH12 JF185 60-1. Tabaka: , Dış Renk: 7,5 YR 6/4, İç Renk: 7,5 YR 6/3, Hamur Rengi: 10 YR 7/3, Boya Rengi: 7,5 YR 4/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2a, Renk G.:A.

---

181 Akçay 2011, 196-197.

- d. YH15 JA175 224-23. Tabaka: 5, Dış Renk: 10 YR 8/4, İç Renk: 2,5 YR 6/6, Hamur Rengi: 2,5 YR 6/6, Boya Rengi: 5 YR 3/2, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2b, Renk G.: A.

Levha 5

- a. YH15 JA175 213-4. Tabaka: 4, Dış Renk: 10 YR 8/3, İç Renk: 2,5 YR 6/4, Hamur Rengi: 10 R 6/6, Boya Rengi: 5 YR 2,5/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2b, Renk G.: A.
- b. YH15 JA175 95-3. Tabaka: 4, Dış Renk: 10 YR 8/3, İç Renk: 5 YR 7/3, Hamur Rengi: 5 YR 6/4, Boya Rengi: 5 YR 3/2 (kahverengi)-7,5 YR 3/6 (kırmızı), Polikrom: (13), Mal G.: 2b.
- c. YH13 IL196 22-2. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 10 YR 7/3, İç Renk: 7,5 YR 7/3, Hamur Rengi: 5 YR 6/4, Boya Rengi: 2,5 YR 4/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2a, Renk G.: A.
- d. YH12 II194 2-7. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 2,5 Y 8/2, İç Renk: 5 YR 7/3, Hamur Rengi: 5 YR 6/3, Boya Rengi: 5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2b, Renk G.: A.
- e. YH12 GS-S2 1-1. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 7,5 YR 8/3, İç Renk: 7,5 YR 8/3, Hamur Rengi: 2,5 YR 6/4, Boya Rengi: 5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 8, Renk G.: A.
- f. YH14 IK194 36-2. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 7,5 YR 7/4, İç Renk: 7,5 YR 7/3, Hamur Rengi: 7,5 YR 7/3, Boya Rengi: 5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 8, Renk G.: A.

Levha 6

- a. YH08 IH185 52-2. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 2,5 YR 5/6, İç Renk: 2,5 YR 6/6, Hamur Rengi: 2,5 YR 5/6, Boya Rengi: 2,5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 7, Renk G.: D.
- b. YH08 IH185 52-1. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 2,5 YR 5/6, İç Renk: 2,5 YR 6/6, Hamur Rengi: 2,5 YR 5/6, Boya Rengi: 2,5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 7, Renk G.: D.
- c. YH12 IK195 4-9. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 2,5 YR 6/4, İç Renk: 2,5 YR 6/6, Hamur Rengi: 2,5 YR 6/6, Boya Rengi: 7,5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 3a, Renk G.: D.
- d. YH14 IL197 73-10. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 10 YR 7/3, İç Renk: 5 YR 6/4, Hamur Rengi: 2,5 YR 6/6, Boya Rengi: 7,5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2a, Renk G.: A.
- e. YH14 IL197 73-9. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 10 YR 7/3, İç Renk: 5 YR 6/4, Hamur Rengi: 2,5 YR 6/6, Boya Rengi: 7,5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2a, Renk G.: A.
- f. YH14 IL197 43-12. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 10 YR 7/3, İç Renk: 5 YR 6/4, Hamur Rengi: 2,5 YR 6/6, Boya Rengi: 7,5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2a, Renk G.: A.

Levha 7

- a. YH13 IK196 15-17. Tabaka: 5, Dış Renk: 5 YR 6/3, İç Renk: 5 YR 5/2, Hamur Rengi: 5 YR 6/3, Boya Rengi: 5 YR 3/1, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2a, Renk G.: A.
- b. YH14 IJ194 18-6. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 2,5 Y 7/2, İç Renk: 5 YR 5/3, Hamur Rengi: 10 R 5/6, Boya Rengi: 5 YR 4/3, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 3b, Renk G.: A.
- c. YH14 IL197 27-2. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 7,5 YR 7/3, İç Renk: 5 YR 6/2, Hamur Rengi: 5 YR 6/2, Boya Rengi: 5 YR 2/1 (kahve)-10 R 3/6 (kırmızı), Monokrom boyalı (13), Mal G.: 2b.
- d. YH14 IK194 36-2. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 2,5 Y 8/2, İç Renk: 7,5 YR 7/3, Hamur Rengi: 5 YR 6/4, Boya Rengi: 7,5 YR 6/3, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2a, Renk G.: A.
- e. YH11 IL164 13-4. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 10 YR 8/3, İç Renk: 7,5 YR 7/3, Hamur Rengi: 5 YR 6/4, Boya Rengi: 7,5 YR 3/2, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2a, Renk G.: A.
- f. YH12 IK194 8-5. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 2,5 Y 8/3, İç Renk: 2,5 YR 5/6, Hamur Rengi: 2,5 YR 6/6, Boya Rengi: 7,5 YR 5/2, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 2b, Renk G.: A.
- g. YH14 IL197 4-10. Tabaka: 6-5, Dış Renk: 10 YR 7/3, İç Renk: 7,5 YR 7/4, Hamur Rengi: 7,5 YR 7/4, Boya Rengi: 5 YR 5/2, Monokrom boyalı (12), Mal G.: 8, Renk G.: A.

Levha 1.

Levha 2.

a

b

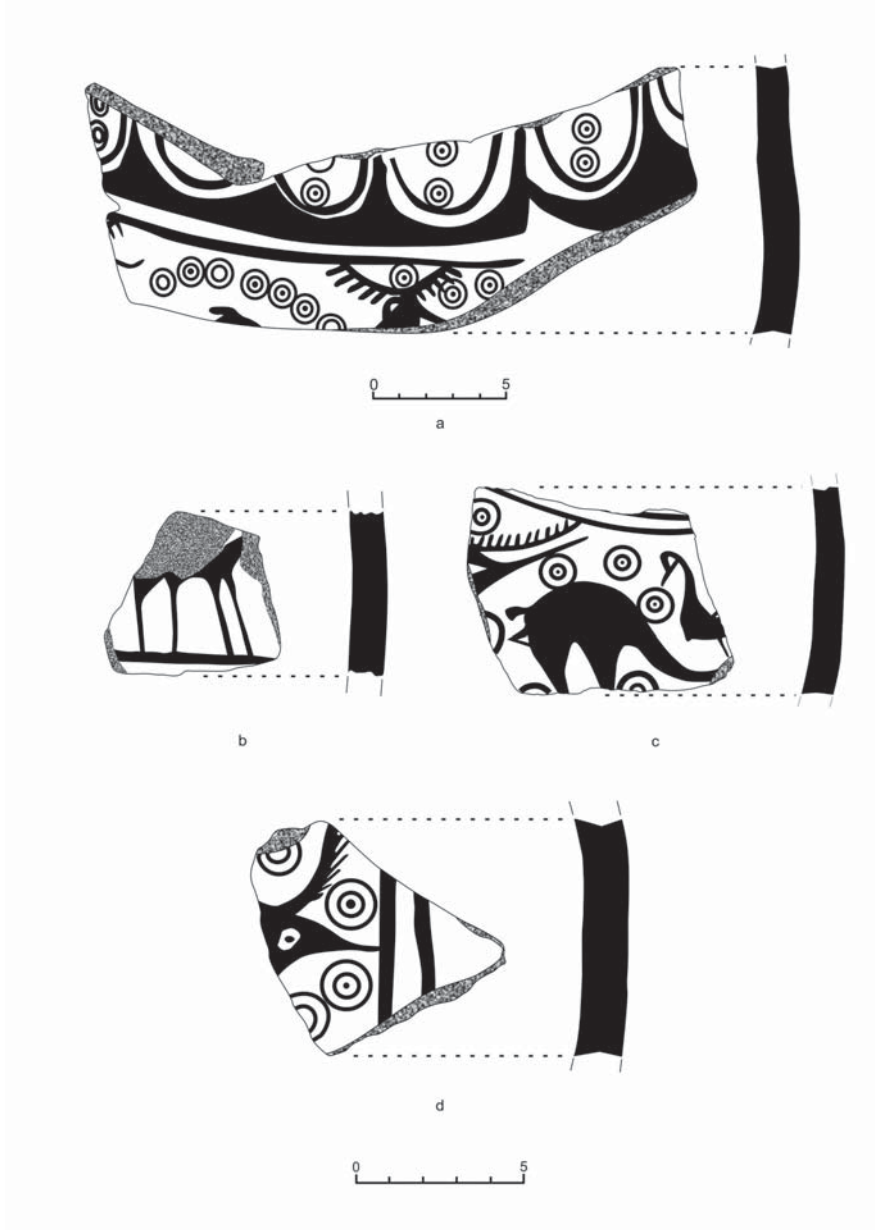

c

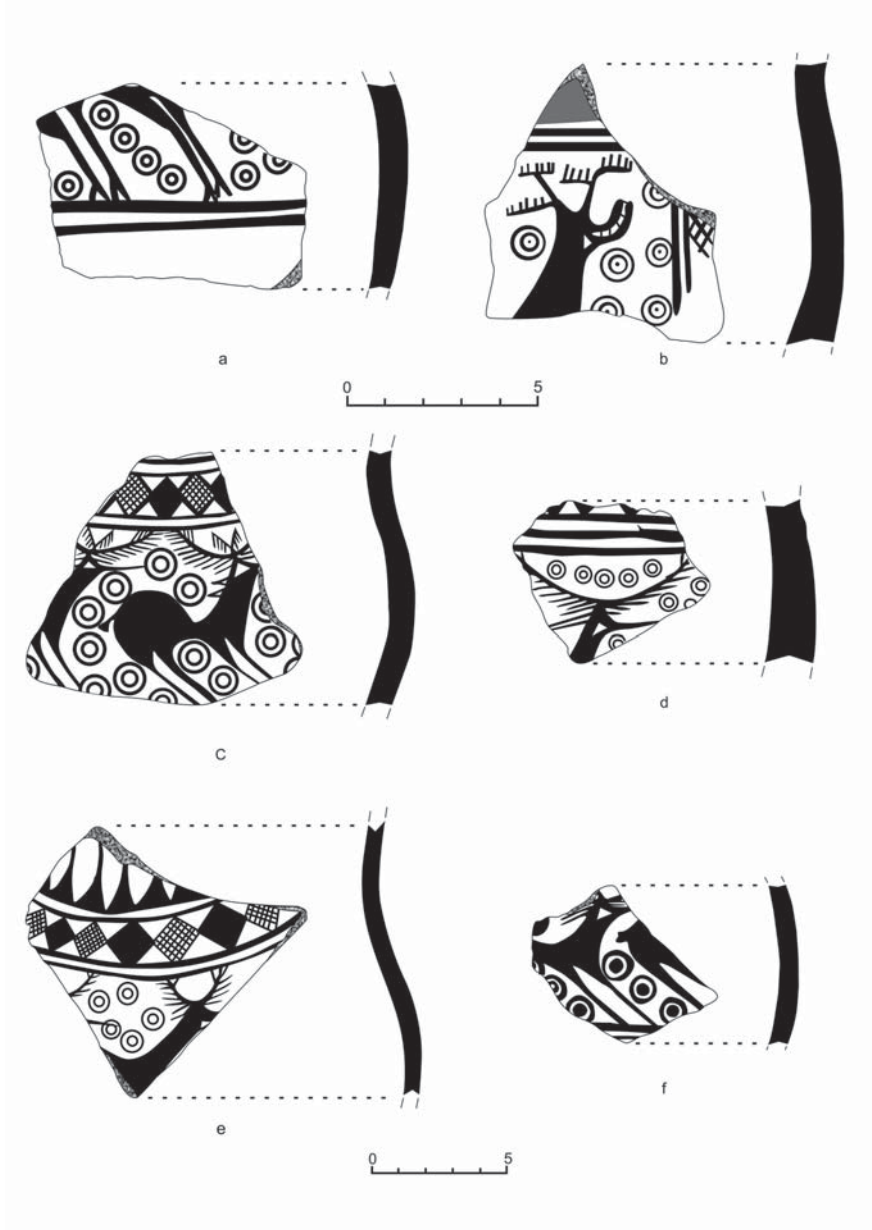

Levha 3.

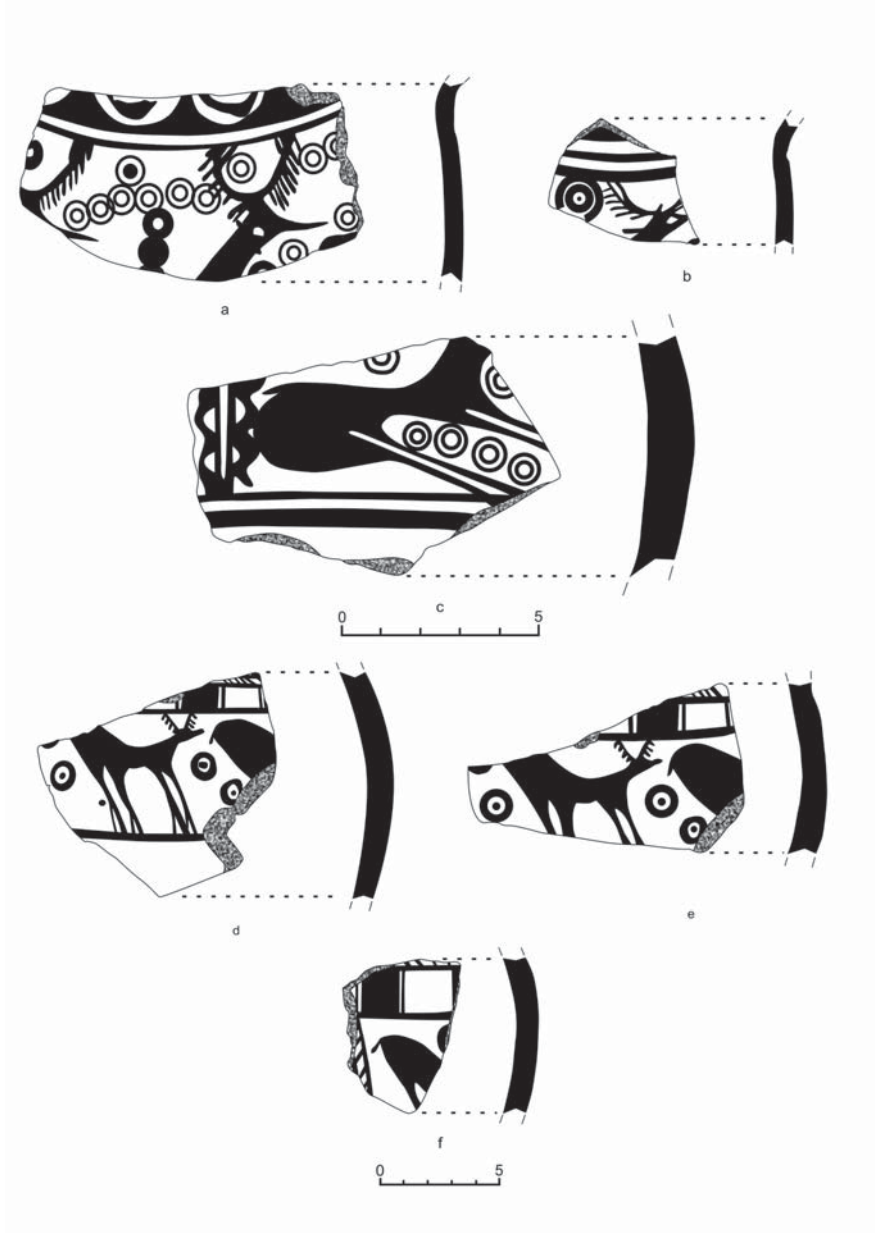

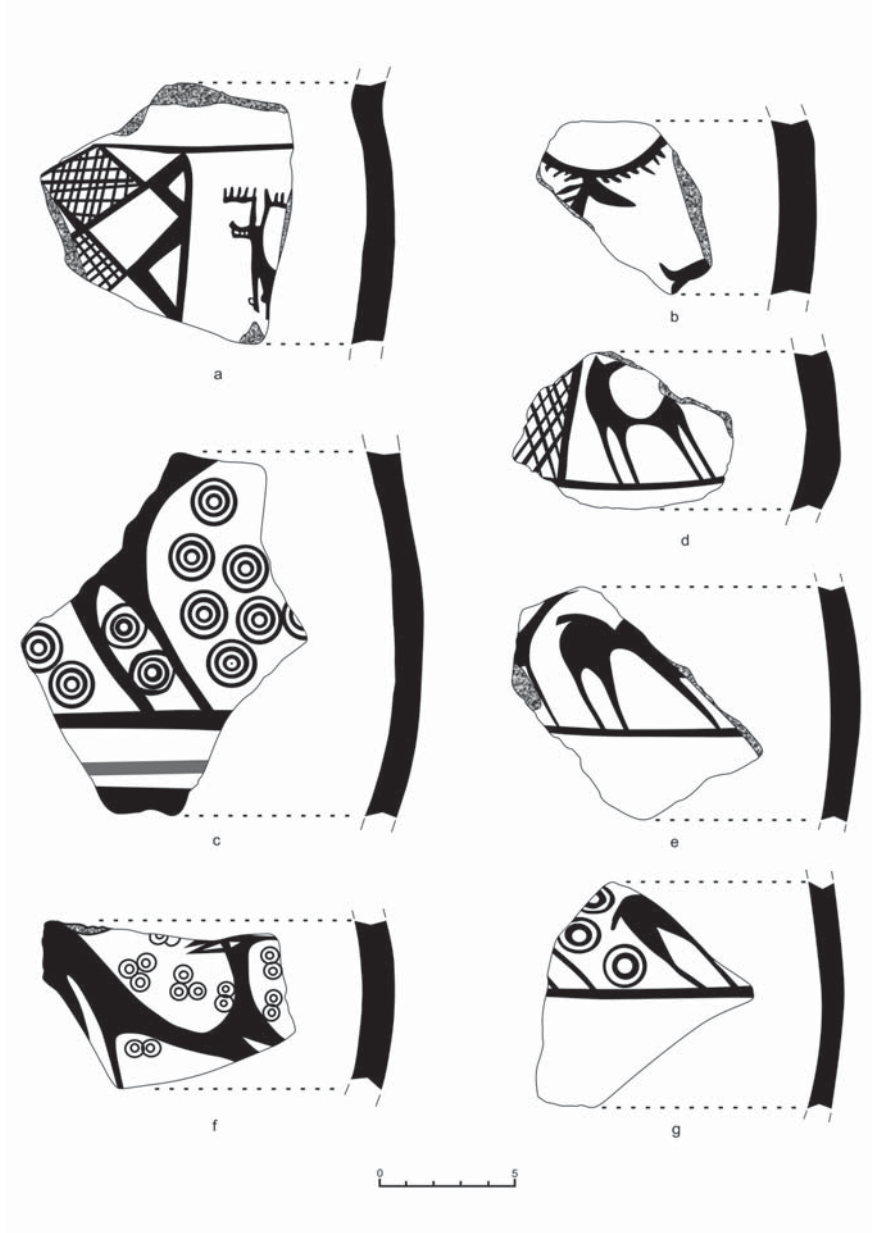
Levha 4.

Levha 5.

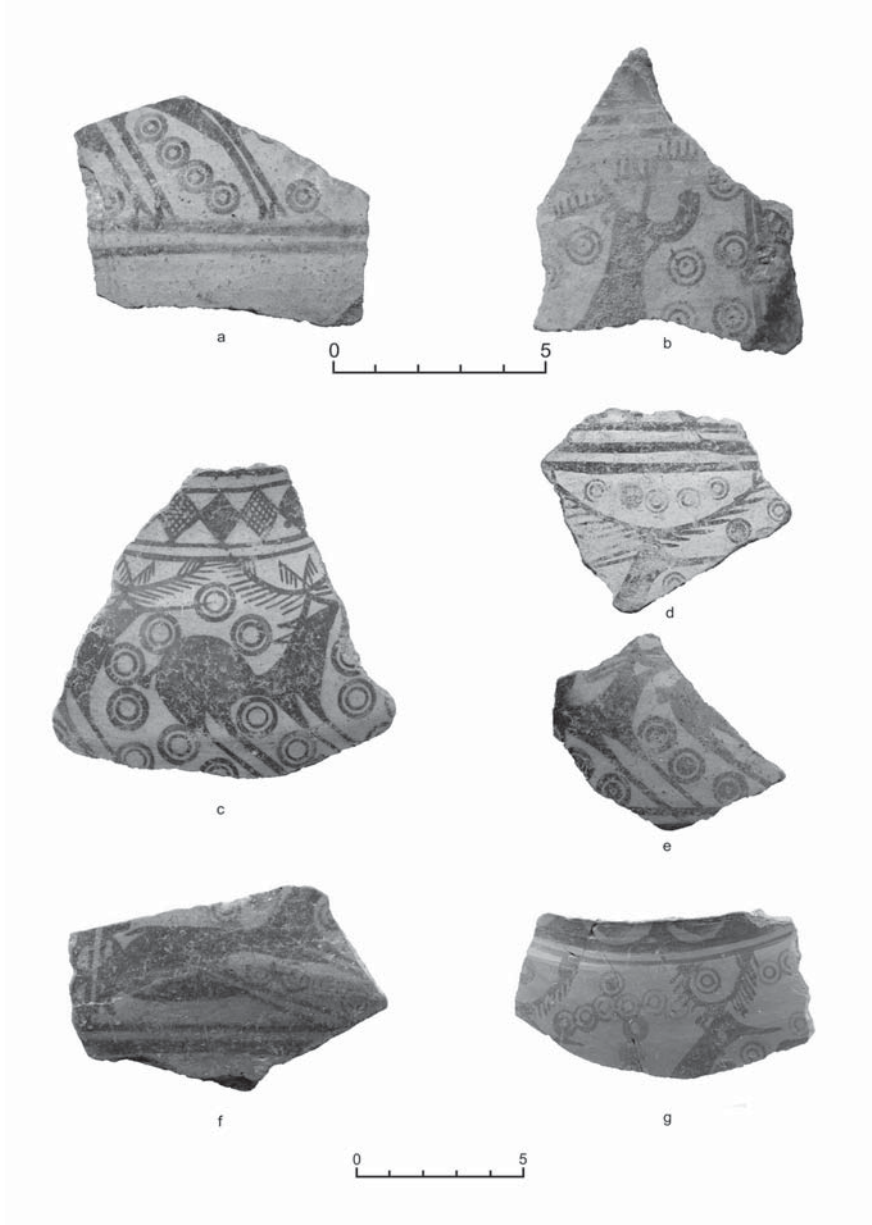
Levha 6.

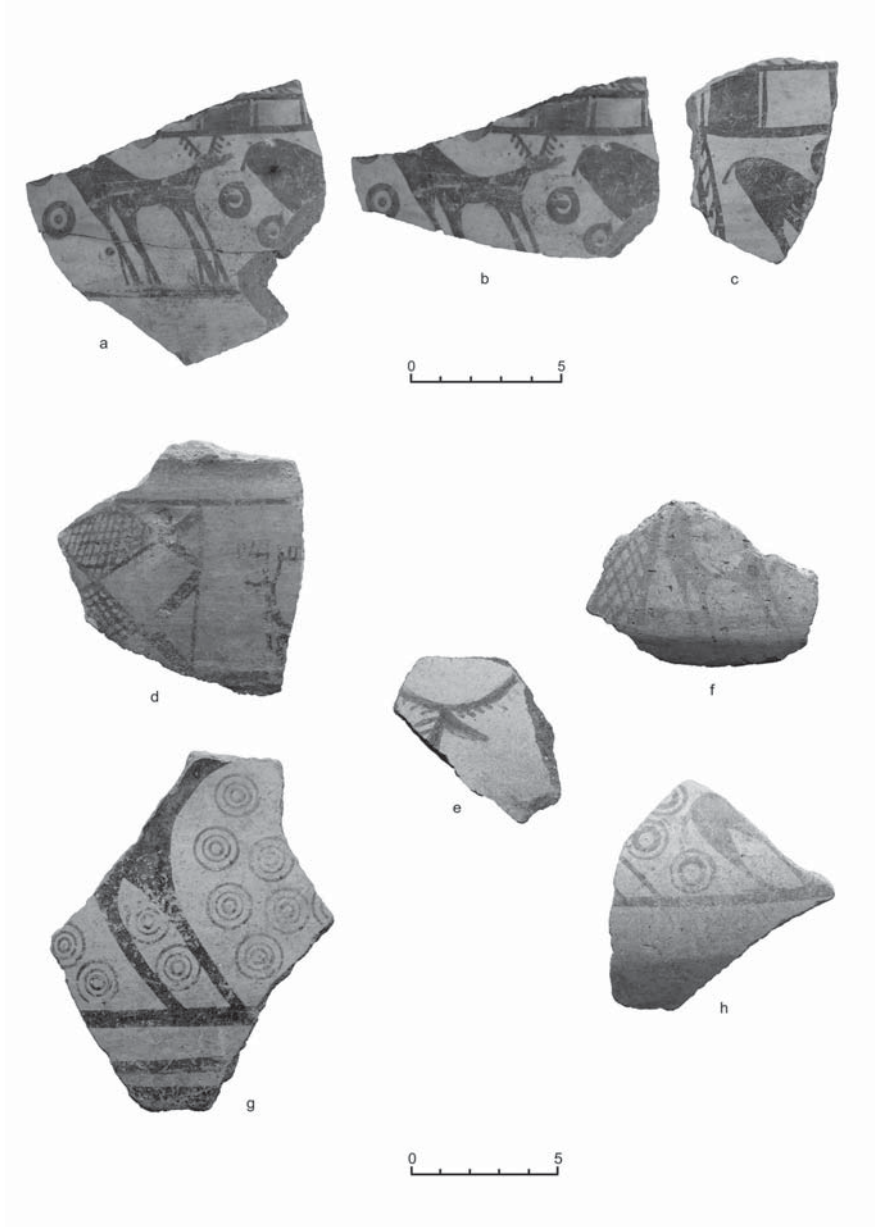
Levha 7.

Levha 8.

Levha 9.

Levha 10.

Kaynakça

Akçay 2011

Akçay, A., Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işığında Tabal Ülkesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akçay 2015

Akçay, A., Ovaören-Yassıhöyük'ten Bir Yarı İkonik İdol, Arkeoloji ve Sanat Dergisi 149, İstanbul.

Akurgal 1955

Akurgal, E., Phrygische Kunst, Ankara.

Akurgal 1988

Akurgal, E., Anadolu Uygarlıkları, İstanbul.

Bahar 1999

Bahar, H., Demir Çağında Konya ve Çevresi, Konya.

Bossert 2000

Bossert, E.M., Die Keramik Phrygischer Zeit von Boğazköy. Boğazköy-Hattusa Ergebnisse der Ausgrabungen XVIII. Mainz am Rhein.

Crespin 1999

Crespin, A. S., "Between Phrygia and Cilicia: The Porsuk Area at the Beginning of the Iron Age", Anatolian Studies-49.

D'alfonso vd. 2016

D'alfonso, L., Ergürer, H., Castellano, L., Highcock, N., Lanaro, A., Matessi, A., Trameri, A., "Excavations at Kınık Höyük 2015", Kazı Sonuçları Toplantısı, 38 (3), Ankara.

Dupre 1983

Dupre, S., Porsuk I. La Céramique de l'Age du Bronze et de l'Age du Fer. Paris.

Durbin 1971

Durbin, G.E.S., "Iron Age Pottery from the Provinces of Tokat and Sivas", Anatolian Studies 21.

Dönmez ve Abazoğlu

Dönmez, Ş., Abazoğlu, F., "Kızılırmak Havzası Demir Çağı Boya Bezekli Çanak-Çömlek Geleneğinin Kökeni Üzerine Düşünceler", TÜBA-AR 23.

Emre 1973

Emre, K., "Sultanhanı Höyüğü'nde 1971-1972 Yıllarında Yapılan Kazılar", Anadolu XV.

Ergürer 2016

Ergürer, H., "Kınık Höyük Demir Çağ Boyalılarında Bezeme Geleneği", OLBA XXIV.

Genz 2000

Genz, H., “Die Eisenzeit in Zentralanatolien im Lichte der keramischen Funde vom Büyükkaya in Boğazköy/Hattusa”, TÜBA-AR: 3.

Genz 2001

Genz, H., “Iron Age Pottery from Çadır Höyük”, *Anatolica* XXVII.

Genz 2004

Genz, H., Büyükkaya I. Die Keramik der Eisenzeit. Funde aus den Grabungskampagnen 1993 bis 1998. Mainz am Rhein.

Gorny vd. 1995

Gorny, R.L., McMahon, G., Paley, S., Kealhofer, L., “The Alişar Regional Project 1994”, *Anatolica* XXI.

Houwink Ten Cate 1965

Houwink Ten Cate, H. J., The Luwian Population Groups of Lycia and Cilicia Aspera During the Hellenistic Period, Leiden.

Hutter 2010

Hutter, M., “Luvi Dininin Nitelikleri”, *Luviler: Anadolu'nun Gizemli Halkı*, C. Melchert (Ed.), B. Baysal, Ç. Çıdamlı (Çev.), İstanbul.

Işık 1989

Işık, F., “Batı Uygarlığı'nın Kökeni, Erken Demir Çağı Doğu- Batı Kültür İlişkilerinde Anadolu”, *Türk Arkeoloji Dergisi* 28.

Işık 2003

Işık, F., “Karanlık Dönemi Aydınlığı ve Frig Sanatı'nın Anadoluluğu Üzerine”, *Anadolu* 24.

Kealhofer vd. 2009

Kealhofer, L., Grave, P., Genz, H., Marsh, B., “Post-Collapse: The Re-Emergence of Polity in Iron Age Boğazköy, Central Anatolia”, *Oxford Journal of Archaeology*, 28/3.

Matsumura 2005

Matsumura, K., Die Eisenzeitliche Keramik in Zentralanatolien aufgrund der Keramik in Kaman-Kalehöyük, Freien Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Berlin.

Mazzoni vd. 2017

Mazzoni, S., D'agostino, A., Orsi, V. “New Results From the Excavations Seansons 2016 at Uşaklı Höyük (Yozgat)”, *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 39 (3), Ankara.

Mellart 1955

Mellart, J., “Iron Age Pottery from Southern Anatolia”, *Belleten* 19.

Mori/Omura 1995

Mori, M., ve Omura, S., “A Preliminary Report on the Excavations at Kaman-Kalehöyük in Turkey (1989-1993)”, *Essays on Ancient Anatolia and Its Surrounding Civilizations* (Ed. H.I.H Prince T. Mikasa). Wiesbaden.

Omura 1993

Omura, S., “1991 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları”, Kazı Sonuçları Toplantısı, 14 (1), Ankara.

Omura 1996

Omura, S., “1994 Yılı Kaman Kalehöyük Kazıları”, Kazı Sonuçları Toplantısı 17 (1), Ankara.

Omura 1998

Omura, S., “1996 Yılı İç Anadolu’da Yürütülen Yüzey Araştırmaları”, Araştırma Sonuçları Toplantısı, 15 (2), Ankara.

Omura 2016

Omura, M., “Yassıhöyük Excavations First Five Seasons 2009-2013”, Anatolian Archaeological Studies, Vol. XIX.

Opificius 1965

Opificius, R., “Altphrygische Keramik von Büyükkale (Boğazköy)”, Mitteilungen der Deutschen Orient Gesellschaft 95.

Osten 1937a

von der Osten, H.H., The Alishar Hüyük Seasons of 1930-32. Part II (OIP XXIX), Chicago.

Osten 1937b

von der Osten, H.H., The Alishar Hüyük Seasons of 1930-32. Part III (OIP XXX), Chicago.

Ökse 1994

Ökse, T., “Sivas İli 1992 Yüzey Araştırması”, Araştırma Sonuçları Toplantısı 11, Ankara.

Özdemir 2016

Özdemir, M.A., Nevşehir – Suluca Karahöyük Demir Çağı Boyalı Seramikleri, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Özgüç 1971

Özgüç, T., Demir Devrinde Kültepe ve Civarı/Kültepe and Its Vicinity in the Iron Age, Ankara.

Özgüç 1978

Özgüç, T., Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar/Excavations at Maşat Höyük and Investigations in Its Vicinity. Ankara

Özgüç 1982

Özgüç, T., Maşat Höyük II, Boğazköy’ün Kuzeydoğusunda Bir Hitit Merkezi/A Hittite Center Northeast of Boğazköy. Ankara.

Özkaya 1995

Özkaya, V., İÖ Erken Birinci Binde Frig Boyalı Seramiği, Erzurum.

Polacco 1975

Polacco L., “Topaklı’daki İtalyan Kazıları”, Anadolu 17.

Sams 1971

Sams, G.K., The Phrygian Painted Pottery of Early Iron Age Gordion and its Anatolian Setting, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pennsylvania University, Pennsylvania.

Sams 1974

Sams, G. K., "The Painted Animals: Anatolian Orientalizing Art", Anatolian Studies 24.

Sams 1994

Sams, G. K. The Early Phrygian Pottery, The Gordion Excavations 1950-1973: Final Reports, Volume IV. Pennsylvania.

Sams 2007a

Sams, G. K., "Gordion ve Frigler/Gordion and the Phrygians", Friglerin Gizemli Uygarlığı/The Mysterious Civilization of the Phrygians, H. Sivas, T. Tüfekçi Sivas (Ed.), İstanbul.

Sams 2007b

Sams, G. K., "Frigyalı Midas/ Midas of Phrygia", Friglerin Gizemli Uygarlığı/ The Mysterious Civilization of the Phrygians, H. Sivas, T. Tüfekçi Sivas (Ed.), İstanbul.

Sams 2011

Sams, G.K., "Artifacts", The New Chronology of Iron Age Gordion, Gordion Special Studies VI.

Schmidt 1932

Schmidt, E.F., The Alishar Hüyük Seasons of 1928 and 1929, Part I (OIP XIX), Chicago.

Sevin 1998

Sevin, V., "MÖ I. Binyıl: Demir Çağı", Kapadokya (Ed. M. Sözen). İstanbul.

Summers 1994

Summers, G. D., "Grey Ware and the Eastern Limits of Phrygia", Anatolian Iron Ages 3.

Şenyurt 1999

Şenyurt, S.Y., "Nevşehir İli 1997 Yılı Yüzey Araştırması", Araştırma Sonuçları Toplantısı, 16 (1).

Şenyurt 2010

Şenyurt, S. Y., "Ovaören-Göstesin Geç Hitit/ Luwi Hiyeroglif Yazıtı", Veysel Donbaz'a Sunulan Yazılar, Studies Presented in Honour of Veysel Donbaz, İstanbul.

Şenyurt vd. 2014a

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., ve Kamış, Y., "Ovaören 2012 Yılı Kazıları", Kazı Sonuçları Toplantısı, 35 (2), Ankara.

Şenyurt vd. 2014b

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., ve Kamış, Y., “Ovaören 2013 Yılı Kazıları”, Kazı Sonuçları Toplantısı, 36 (2), Ankara.

Şenyurt vd. 2016

Şenyurt, S. Y., Akçay, A., ve Kamış, Y., “Ovaören 2014 Yılı Kazıları”, Kazı Sonuçları Toplantısı, 37 (2), Ankara.

Şenyurt-Akçay 2017

Şenyurt, S. Y. ve Akçay, A., “Ovaören 2015 ve 2016 Yılı Kazıları”, Kazı Sonuçları Toplantısı, 39 (2), Ankara.

Şenyurt-Akçay 2018

Şenyurt, S. Y., ve Akçay, A., “Topada Yazıtına Farklı Bir Bakış: Geç Hitit Döneminde Orta Anadolu’da Güç Dengeleri”, TÜBA-AR: 22.

Tezcan 1992

Tezcan, B., “1969 Göllüdağ Kazısı”, Türk Arkeoloji Dergisi 30.

Voight 2007

Voight, M. M., “Gordion Kazıları/ Excavation at Gordion”, Friglerin Gizemli Uygarlığı/ The Mysterious Civilization of the Phrygians, H. Sivas, T. Tüfekçi Sivas (Ed.), İstanbul.

Levhalar Listesi

Levha 1: Ovaören-Yassihöyük.

Levha 2: Ovaören-Yassihöyük “B Alanı” Demir Çağı mimarisi.

Levha 3: YH 6. tabaka örnekleri.

Levha 4: YH 5. tabaka örnekleri.

Levha 5: YH 4. Tabaka, Geç Hitit Dönemi kent kapısı ve sur çevresinden örnekler.

Levha 6: Geç Hitit Dönemi kent kapısı ve sur çevresinden örnekler.

Levha 7: Geç Hitit Dönemi kent kapısı ve sur çevresinden örnekler.

Levha 8: YH 6-5. Tabaka örnekleri.

Levha 9: YH 4. Tabaka, Geç Hitit Dönemi kent kapısı ve sur çevresinden örnekler.

Levha 10: Geç Hitit Dönemi kent kapısı ve sur çevresinden örnekler.